

Ikääntyneiden ihmisten perhehoitoa Länsi-Pohjan kuntiin

Opinnäytetyö

Alajärvi Hannu, Pajulampi Pauliina, Simoska Merja

Sosiaali- ja terveysalan opinnäytetyö
Vanhustyön koulutusohjelma
Geronomi (AMK)

KEMI 2013

TIIVISTELMÄ

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU, Sosiaali- ja terveysala

Koulutusohjelma:	Vanhustyön koulutusohjelma
Opinnäytetyön tekijä(t):	Alajärvi Hannu, Pajulampi Pauliina, Simoska Merja
Opinnäytetyön nimi:	Ikääntyneiden ihmisten perhehoitoa Länsi-Pohjan kuntiin
Sivuja (joista liitesivuja):	62 (13)
Päiväys:	2.11.2013
Opinnäytetyön ohjaaja(t):	Jumisko Eija, Kettunen Riitta
<p>Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tuoda lisää tietoa ikääntyneiden ihmisten perhehoidosta Länsi-Pohjan kuntiin. Tavoitteena on tuoda lisää tietoa kodinomaisesta hoitomuodosta perinteisen laitoshoidon rinnalle järjestämällä keskustelutilaisuudet kuntien vanhustyön vastaaville viranhaltijoille ja luottamushenkilöille sekä erikseen kuntalaisille. Lisäksi tavoitteenamme oli saada vanhustyön viranhaltijat kiinnostumaan ikääntyneiden ihmisten perhehoidosta sekä laatimaan Länsi-Pohjan alueelle yhteiset toimintaohjeet.</p> <p>Perhehoidolla tarkoitetaan ikääntyneen henkilön hoitamista tai muun ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä hänen kotinsa ulkopuolella yksityiskodissa (Perhehoitajalaki L 317/2011, 1 §). Sen tavoitteena on antaa ikääntyneelle ihmiselle mahdollisuus perheenomaiseen hoitoon, läheisiin ihmissuhteisiin sekä edistää hänen perusturvallisuuttaan. Perhehoito voi olla jatkuvaa tai lyhytaikaista.</p> <p>Ennusteiden mukaan yli neljännes (noin 1,5 miljoonaa) Suomen väestöstä tulee olemaan yli 65 -vuotiaita vuonna 2030. Heille tarvitaan asuntoja noin miljoona. Tilanteeseen tulee varautua ja ennakoida muun muassa kehittämällä uusia asumisratkaisuja sekä keskittymällä asumisen ja palveluiden toimivuuteen. (Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelma käyntiin.)</p> <p>Järjestimme Länsi-Pohjan kunnissa keskustelutilaisuuksia, joiden aiheena oli ikääntyneiden ihmisten perhehoito. Tilaisuudet järjestettiin toukokuu-elokuun 2013 aikana. Tilaisuuksia järjestettiin kuntien vanhustyön viranhaltijoille ja luottamushenkilöille sekä kuntalaisille. Materiaalin opinnäytetyöhömme keräsimme tilaisuuksissa käydyistä keskusteluista sekä learning cafe -menetelmällä.</p> <p>Lähitulevaisuudessa ikääntyneiden ihmisten perhehoidon nähtiin vastaavan asumis- ja palveluiden tarpeeseen sekä työvoimapulaan. Sen nähtiin myös voivan jatkaa työuraa eläkkeelle siirtymisen jälkeen. Haasteina kunnat kokivat sopivien perhekotien ja sitoutuvien perhehoitajien löytymisen. Myös perhehoitajan vapaisiin sekä mahdolliseen sairastumiseen varautuminen koettiin haasteena.</p>	
Asiasanat: Asumispalvelu, perhehoito, omaishoito, ikääntynyt.	

ABSTRACT

KEMI-TORNIO UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES, Social and health care

Degree programme:	Degree programme in elderly care
Author(s):	Alajärvi Hannu, Pajulampi Pauliina, Simoska Merja
Thesis title:	Family foster care of the older people to the municipalities in Länsi-Pohja
Pages (of which appendixes):	62 (13)
Date:	2.11.2013
Thesis instructor(s):	Jumisko Eija, Kettunen Riitta
<p>Purpose of this study is to provide information on family foster care of older people to the municipalities of Länsi-Pohja. Discussions were organized with the municipal decision-makers, as well as individual citizens to provide information about home care as an alternative to traditional inpatient care. Additionally, our goal was to get the municipal decision-makers interested in family foster care of older people and get them to create a common family care policy in the municipalities of Länsi-Pohja region.</p> <p>Family care refers to care or treatment given to the elderly in private homes other than their own. (Perhehoitajalaki 317/2011, § 1). Its aim is to enable the elderly person to experience the intimate relationships and the basic safety that family based care provides. Family foster care can be permanent or temporary.</p> <p>According to forecasts, over a quarter (1,5 million) of the population of Finland will be over the age of 65 in the year 2030, requiring approximately one million homes. The situation should be anticipated and prepared for by developing new housing solutions and focusing on functionality of services and accommodations. (Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelma käyntiin.)</p> <p>We organized family foster care of the older people -themed discussion groups in the municipalities of Länsi-Pohja. The discussions aimed for the municipal decision-makers and citizens were held during the period of May to August 2013. The material for the thesis was collected through these discussions in the groups and by Learning Care method.</p> <p>In these groups family foster care was seen as a way to respond to the need of accommodation services and the shortage of workforce in the near future. Family foster care homes were seen as a way to continue the working career after retirement. The municipalities experienced that finding suitable family foster care homes and committed family carers is challenging. Likewise, preparing for a sudden onset of an illness or days off of family foster carers were seen as challenges.</p>	
Keywords: Housing service, family foster care, informal care, aged.	

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	2
ABSTRACT	3
SISÄLLYS	4
1 JOHDANTO	5
2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET	7
3 IKÄÄNTYNEIDEN IHMISTEN PERHEHOITO	8
3.1 Perhehoitaja, perhehoidettava ja perhekoti	9
3.2 Perhehoito arjen tukena.....	10
3.3 Perhehoidon toteuttaminen.....	12
3.4 Perhehoidon tilanne Suomessa.....	15
3.5 Kustannukset	16
4 OMAISHOITAJUUS	19
4.1 Omaishoito palvelujärjestelmän osana.....	22
4.2 Omaishoito Euroopassa.....	23
5 HISTORIAN TUOMAT HAASTEET	25
6 TULEVAISUUDEN HAASTEET.....	28
7 PALVELUN TUOTTEISTAMINEN	29
8 PROSESSIN KUVAUS JA TULOKSET	31
8.1 Yhteistyön luominen ja tiedottaminen	31
8.2 Keskustelutilaisuudet	33
8.3 Tulokset.....	37
9 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	40
LÄHTEET	45
LIITTEET	48

1 JOHDANTO

Vanhuspalvelulain mukaan kunnilla on oltava voimavaroja ikääntyneen väestön tukemiseksi. (Vanhuspalvelulaki 980/2012 2:9.1-2 §). Vanhuspalvelulain voimaantumisen myötä kunnille on tullut paineita järjestää ja kehittää palveluja ikääntyneille ihmisille. Perhehoito tarjoaa ikääntyneille ihmisille kodinomaisen, turvallisen, toimintakykyä ylläpitävän ja edistävän sekä inhimillisen asuinympäristön.

Tämä opinnäytetyö on hankkeistettu IkäEhyt -hankkeeseen (liite 1). Hanke on käynnistynyt keväällä 2011 ja se päättyy vuoden 2013 loppuun mennessä. Hankkeen tarkoituksena on kehittää lappilaisille ikääntyville ihmisille hyvinvoinnin, elämänlaadun ja elämänhallinnan tukemiseen palvelumalleja ja työmenetelmiä. Toteuttajina ja toimijoina hankkeessa ovat Lapin korkeakoulukonserni, Lapin kunnat, ikäihmiset, henkilöstö, Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus sekä hyvinvointialan yrittäjät ja yhdistykset. (IkäEhyt - Hankkeen esittely, hakupäivä 26.10.2013.)

Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun osuus hankkeessa on vastata kokonaisvaltaisen toimintakyvyn arviointimallin sekä kotihoidon palveluprosessien ja palvelujen monituottajamallin kehittämistä. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu vastaa myös hankkeen hallinnoinnista sekä koordinoinnista. (IkäEhyt - Hankkeen esittely, hakupäivä 26.10.2013.)

Kuultuamme ikääntyneiden ihmisten perhehoidosta kiinnostuksemme aihetta kohtaan heräsi. Tutkimme aihetta tarkemmin ja tulimme siihen tulokseen, että ikääntyneiden ihmisten perhehoito on hyvä asumispalvelu vaihtoehto ikääntyneille, jotka eivät selviydy kotonaan, mutta eivät myöskään tarvitse vielä laitoshoidoa. Pohjoisinta Suomea lukuun ottamatta ikääntyneiden ihmisten perhehoitoa on toteutettu jo yli kymmenen vuotta. Halusimme tuoda tietoa tästä asumispalvelumuodosta myös pohjoiseen.

Opinnäytetyömme tarkoituksena on tuoda tietoa ikääntyneiden ihmisten perhehoidosta Länsi-Pohjan kuntiin. Länsi-Pohjan kunnilla tarkoitamme Kemin, Keminmaan, Tornion, Ylitornion, Tervolan ja Pellon kuntia. Tavoitteenamme on tuoda lisää tietoa kodinomaisesta hoitomuodosta perinteisen laitoshoidon rinnalle. Järjestämme keskustelutilaisuuksia kuntien vanhustyöstä vastaaville viranhaltijoille ja luottamushenkilöille sekä erik-

seen kuntalaisille. Lisäksi tavoitteenamme on saada viranhaltijat kiinnostumaan ikääntyneiden ihmisten perhehoidosta sekä laatimaan Länsi-Pohjan alueelle yhteiset toimintaohjeet palvelun käynnistämiseksi.

Ikääntyneiden ihmisten perhehoidosta Suomessa on vähän tutkittua tietoa. Viitekehyydessä keskitymme kertomaan ikääntyneiden ihmisten perhehoidosta perustietoa. Olemme opintojemme aikana olleet paljon tekemisissä omaishoidon kanssa ja todenneet sen olevan raskasta omaishoitajille. Olemme tietoisia, etteivät he käytä lakisääteisiä vapaaapäiviään monista eri syistä. Ikääntyneiden ihmisten perhehoito voisi tarjota yhden ratkaisuvaihtoehdon tähän ongelmaan. Ikärakenteen vanhetessa nopeasti lähitulevaisuudessa ikääntyneiden ihmisten perhehoito vastaa tulevaisuuden haasteisiin tarjoamalla uuden asumispalvelumuodon.

Olemme vertailleet työssämme erilaisten asumispalveluiden kustannuksia kunnalle, koska tuotteen markkinointi on tärkeää. Markkinoinnin tarkoituksena on saada tuote myydyksi. Tuotteen on oltava kilpailukykyinen vastaavien tuotteiden kanssa. Raha on suuri tekijä tuotteen hyötyjä ajateltaessa. Ikääntyneiden ihmisten perhehoidon osalta olemme tässä opinnäytetyössä käyttäneet esimerkkinä Inarin kunnan ikäihmisten perhehoidon toimintaohjetta. Tuotteen kuvaaminen on tärkeää, jotta siitä saadaan luotua ihmisille oikea käsitys. Opinnäytetyötä tehdessämme olemme törmänneet ennakoasenteisiin ikääntyneiden ihmisten perhehoitoa kohtaan. Erinäisissä keskusteluissa ikääntyneiden ihmisten perhehoito koettiin muun muassa paluuksi huutolaisuuden aikaan.

2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on lisätä tietoa ikääntyneiden ihmisten perhehoidosta Länsi-Pohjan kuntiin. Länsi-Pohjan kunnilla tarkoitetaan Kemin, Keminmaan, Tornion, Ylitornion, Tervolan ja Pellon kuntia. Opinnäytetyömme on osa IkäEhyt -hanketta, jossa edellä mainitut kunnat ovat mukana.

Tavoitteena on tuoda lisää tietoa kodinomaisesta hoitomuodosta perinteisen laitoshoidon rinnalle järjestämällä keskustelutilaisuuksia kuntien vanhustyöstä vastaaville viranhaltijoille ja luottamushenkilöille sekä erikseen kuntalaisille. Lisäksi tavoitteenamme on saada vanhustyön viranhaltijat kiinnostumaan ikääntyneiden ihmisten perhehoidosta sekä laatimaan Länsi-Pohjan alueelle yhteiset toimintaohjeet.

3 IKÄÄNTYNEIDEN IHMISTEN PERHEHOITO

Perhehoidolla tarkoitetaan ikääntyneen henkilön hoitamista tai muun ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä hänen kotinsa ulkopuolella yksityiskodissa (Perhehoitajalaki 317/2011 1:1.1 §). Sen tavoitteena on antaa ikääntyneelle mahdollisuus perheenomaiseen hoitoon, läheisiin ihmissuhteisiin sekä edistää hänen perusturvallisuuttaan. Vanhuspalvelulain mukaan kunnan on toteutettava ikääntyneelle henkilölle hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä, itsenäistä suoriutumista ja osallisuutta tukevia palveluita. (Vanhuspalvelulaki 980/2012 3:13.2 §). Perhehoito voi olla jatkuvaa tai lyhytaikaista. Lyhytaikainen perhehoito mahdollistaa esimerkiksi omaishoitajan lakisääteisten vapaiden pitämisen. (Parasta perhehoitoa - Perhehoidon tietopaketti 2012. Perhehoitoliitto ry, s 4-7.) Kodinomaisessa asuinympäristössä ikääntyneen päivittäisten elämäntaitojen ylläpitäminen on luontevampaa kaikille osapuolille verrattuna laitoshoitoon. Perhehoito on kunnalle kustannuksia ajatellen edullinen vaihtoehto. (Ikäihmisten perhehoito 2012.)

Perhehoito on sosiaalihuoltolain mukaista sosiaalipalvelua (Sosiaalihuoltolaki 710/1982 3:25.1 §). Sen järjestäminen on kunnan tehtävä ja se myös vastaa ja tekee päätökset siitä, miten perhehoitopalvelut järjestetään. Ennen ikääntyneen ihmisen sijoittamista tulee tehdä toimeksiantosopimus. Perhehoitaja ja kunta tekevät toimeksiantosopimuksen, jossa sovitaan molemminpuoliset oikeudet ja velvollisuudet. Toimeksiantosopimuksessa sovittavat asiat määrittyvät kunnan perhehoidon toimintaohjeen sisällöstä. Ellei toimintaohjetta ole, käytetään sosiaali- ja terveyslautakunnan hyväksymiä päätöksiä. Toimeksiantosopimus tehdään sekä jatkuvasta että lyhytaikaisesta perhehoidosta. Tämän sopimuksen mukaisesti toimivat henkilöt ovat lain mukaan perhehoitajia ja koti on perhekoti. (Perhehoitajalaki 317/2011 1:4.1 §.) Perhehoitaja ei ole työsuhteessa kunnan kanssa. (Parasta perhehoitoa - Perhehoidon tietopaketti 2012. Perhehoitoliitto ry, 9, 16-17.)

Perhehoidosta vastaava kunnan työntekijä arvioi henkilön soveltuvuuden perhehoitoon. Perhehoitoa voidaan tarjota asumispalvelumuotona ikääntyneelle ihmiselle, mikäli hänen toimintakykynsä on riittävä sekä perhehoito vastaa hänen palvelutarvettaan. Perhehoito soveltuu muun muassa henkilölle, jolla on alkava muistisairaus, joka kokee turvattomuutta kotona tai on sosiaalisesti eristäytynyt. Perhehoidossa olevan ikääntyneen ihmisen tulee olla fyysisesti sen kuntoinen, että hän selviytyy päivän askareista yhden au-

tettavana. Hänen tulee nukkua yleensä yöt häiriöttä, eikä hän saa olla aggressiivinen. (Vanhusten perhehoidon käyttöönotto Tampereella -Selvitys 2012, 6.)

Perhehoito voidaan lopettaa ja toimeksiantosopimus irtisanoa, jos ikääntyneen ihmisen tila heikkenee niin, ettei perhehoito ole enää riittävä palvelumuoto. Perhehoitaja, asiakas tai hänen omaisensa voivat halutessaan esittää sopimuksen purkamista. Perhehoitokodissa havaitut laiminlyönnit, joita ei kyetä korjaamaan, voivat päättää perhehoidon. Perhehoidon päätyttyä sijoitetaan ikääntynyt ihminen hänen tarpeitaan vastaavaan paikkaan. Sopimus purkautuu asiakkaan kuollessa. (Vanhusten perhehoidon käyttöönotto Tampereella -Selvitys 2012, 6-7.)

3.1 Perhehoitaja, perhehoidettava ja perhekoti

Perhehoitajaksi ryhtyminen ei edellytä hoitoalan koulutusta. Perhehoitajan tehtävään sopii henkilö, jolla on tehtävän edellyttämät valmiudet. Hänen on käytävä ennakkovalmennus, jonka perusteella tehdään kirjallinen arviointi valmiuksista ja edellytyksistä toimia perhehoitajana. Perhehoitajalain (Perhehoitajalaki 317/2011, 1:1.2 §) mukaan valmennus tulee olla suoritettuna ennen toimeksiantosopimuksen tekemistä. Ennakkovalmennus toimii perhehoitajaksi ryhtyvän henkilökohtaisena prosessina ja on tärkeä osa tehtävään valmentautumista. Perhehoitajaksi voi ryhtyä yksin elävä, parisuhteessa oleva tai perheellinen henkilö. Perhehoito on koko perheen asia ja edellyttää hyväksynnän ja sitoutumisen kaikilta. (Parasta perhehoitoa - Perhehoidon tietopaketti 2012. Perhehoitoliitto ry, 4-5, 12.)

Perhehoidossa oleva henkilö on perheessä perheenjäsenenä. Muistisairaus on hyvin yleistä perhehoidossa olevilla ikääntyneillä ihmisillä. Yksinäisyys ja turvattomuuden tunne voivat olla syy hakeutua perhehoitoon. Perhehoito sopii myös ikääntyneelle ihmiselle, joka on vielä toipilaana sairaalahoidon jälkeen eikä kykene tulemaan toimeen itsenäisesti. Perhehoito on hyvä vaihtoehto ikääntyneelle ihmiselle, jonka toimintakyky on alentunut siinä määrin, ettei hän selviä yksin kotonaan. (Ikäihmisten perhehoito 2012.) Omaishoidettava voi olla lyhytaikaisessa perhehoidossa omaishoitajan vapaiden aikana. Lyhytaikaisella perhehoidolla mahdollistetaan omaishoitajan tai toisen perhehoitajan vapaan pitäminen. Perhehoidettavan hoidossa korostuu ihmisarvon ja itsemää-

räämisoikeuden kunnioitus, yksilöllisyyden huomioiminen sekä omatoimisuuden tukeminen. (Parasta perhehoitoa - Perhehoidon tietopaketti 2012. Perhehoitoliitto ry. s 7, 22.)

Perhekoti on yksityiskoti, jossa toteutetaan perhehoitoa (Sosiaalihuoltolaki 710/1982, 3:26.1 §). Kodin tulee olla sopiva perhehoidolle terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan. Yksi perhehoitaja saa hoitaa enintään neljää henkilöä. Perhekodissa voidaan hoitaa samanaikaisesti enintään seitsemää henkilöä edellyttäen, että hoitajia on kaksi perhekodissa asuvaa ja ainakin toisella on hoitotehtäviin soveltuva koulutus (Sosiaalihuoltolaki 710/1982, 3:26a.2 §). Kunta hyväksyy kodin perhekodiksi, mikäli se täyttää kunnan asettamat vaatimukset. (Parasta perhehoitoa - Perhehoidon tietopaketti 2012. Perhehoitoliitto ry. s 5, 23.)

3.2 Perhehoito arjen tukena

Perhehoito voi parantaa ikääntyneen ihmisen elämänlaatua. Se tarjoaa ikääntyneelle ihmiselle tukea ja turvaa elämän eri tilanteissa. Ikääntyneen ihmisen terveydentila ja toimintakyky sekä avuntarve voivat vaihdella. Perhehoito tarjoaa jatkuvaa huolenpitoa sekä lyhytaikaista kuntouttavaa hoivaa ikääntyneen ihmisen tarpeen mukaan. Esimerkiksi kotiutusjakso sairaalahoidon jälkeen perhehoitokodissa takaa ikääntyneelle ihmiselle turvallisen kuntoutumisympäristön hänen totutelllessa uudelleen toimimaan arjessa itsenäisesti. Jakson aikana voidaan kartoittaa mahdollisesti tarvittavat tukipalvelut turvaamaan kotona asumista. Perhehoidon kautta kotiutuminen sairaalahoidosta voi vähentää ikääntyneen ihmisen sekä hänen omaistensa epävarmuutta ja huolta kotona selviytymisestä.

Ikääntyneiden ihmisten kotona selviytyminen edellyttää kykyä vastata arkielämän erilaisiin vaatimuksiin. Heidän omakohtainen terveys ja terveyden kokeminen, toimintakyky, elinolosuhteet ja taloudellinen tilanne sekä läheisiltä ja hoidonantajilta saatu tuki ja apu liittyvät kotona selviytymiseen. Kotona asuu yhä vanhempia, sairaampia ja toimintakyvyltään heikompia henkilöitä. He tarvitsevat kotona selviytyäkseen toistuvasti sairaalahoitoa äkillisten sairauksien sekä pitkäaikaissairauksien oireiden pahenemisen takia. Lisäksi korkea ikä, toimintakyvyn aleneminen, yksinäisyys, turvattomuus ja riit-

tämätön apu saavat ikääntyneen ihmisen hakeutumaan sairaalaan. Sairaalahoito on kallista ja potilaat kotiutetaan sairaalasta nopeasti. Kotiutumisen jälkeisten viikkojen aikana sairaalaan uudelleenhakeutumisen riski on suurin. Avun tulisi jatkua kotona kotihoiton ja perheenjäsenten toimesta tukemaan selviytymistä. Usein ikääntyneen kohdalla perheenjäsenten merkitys kotona selviytymisen tuessa on merkittävä. (Koponen 2003, 27-28.)

Ikääntynyt ihminen voi kokea epävarmuutta kotiuttamiseen liittyvissä odottamattomissa ja uusissa tilanteissa. Hän pelkää ja epäilee kotona selviytymistään sekä kokee turvatomuutta. Ikääntynyt ihminen voi kokea kotona epävarmuutta terveydentilan ja voinnin muutosten takia. Omainen voi olla epävarma ja huolissaan ikääntyneen ihmisen kotona selviytymisestä. Ikääntyneen ihmisen jatkuva hoitaminen väsyttää omaisia. Omaisilla voi olla vaikeuksia hänen hoidossaan ja päivittäisissä toiminnoissa auttamisessa. Ikääntynyt ihminen ei aina hyväksy muiden apua tai hänellä voi olla kohtuuttomia odotuksia avun suhteen. Omaiset voivat olla huolissaan omasta terveydestään ja jaksamisestaan sekä ajan riittämisestä. He voivat olla väsyneitä ja kiinni ikääntyneen ihmisen hoitamisessa. Onnistunut kotiuttaminen turvaa ikääntyneen ihmisen kotona selviytymistä ja se voi vähentää ja lykätä uudelleen sairaalaan hakeutumista. Ikääntyneen ihmisen ja hänen omaistensa osallistuminen kotiutuksen suunnitteluun on tärkeää. (Koponen 2003, 28, 61, 64-65.)

Perhehoitoon hakeutumisen syynä ei aina tarvitse olla jokin sairaus. Myös muut elämänlaatua alentavat tekijät voivat olla syynä hakeutua perhehoitoon. Eristäytyneisyys ja yksinäisyys voivat aiheuttaa suurempaa kärsimystä, kuin monet sairaudet. Perhehoito tarjoaa muun muassa sosiaalisia suhteita, jotka voivat estää yksinäisyydestä aiheutuvaa masennusta sekä siitä johtuvia muita ongelmia. Vanhuspalvelulain mukaan sosiaali- ja terveystalvet on toteutettava niin, että ikääntynyt ihminen voi kokea turvallista, merkityksellistä ja arvokasta elämää sekä voi ylläpitää sosiaalista vuorovaikutusta ja samalla osallistua mielekkääseen toimintakykyä ylläpitävään ja edistävään toimintaan (Vanhuspalvelulaki 980/2012 3:14.2 §).

Tutkimusten perusteella yksinäisyyden tunteet ovat yleisiä ikääntyneiden ihmisten keskuudessa. Yksinäisyyden tunteet ovat hyvin yleisiä leskillä, läheisensä menettäneillä, yksin asuvilla sekä vaikeasti sairaan puolison kanssa asuvilla ikääntyneillä ihmisillä.

Kaupungeissa yksinäisyyden kokeminen on yleisempää kuin maaseudulla. Yksinäisyyden tunteet heikentävät elämänlaatua ja voimistavat fyysisten sairauksien oireita. Ikään-tyneet ihmiset hakeutuvat terveydenhuollon piiriin yksinäisyyden tunteen aiheuttaman kärsimyksen takia. Tämä voi johtaa virheellisiin hoitoihin ja lääkitykseen. Lääkkeiden käyttöön liittyy monia haittavaikutuksia, kuten muistin ja muiden kognitiivisten kykyjen, lihasvoimien ja tasapainon heikkeneminen sekä kaatumiset ja niistä johtuvat vammat. Yksinäisyys ja eristyneisyys voi aiheuttaa masennusta. Ikääntynyt ihminen voi pyrkiä lievittämään kärsimystään alkoholin käytöllä, joka voi johtaa perustarpeiden, kuten ravitsemuksen laiminlyömiseen. Tämän myötä toimintakyky laskee edelleen. (Kivela 2009, 46-48.)

3.3 Perhehoidon toteuttaminen

Ennen perhehoidon käynnistämistä kunnan tulee laatia perhehoidon toimintaohje. Perhehoidon toimintaohje on hallinnon päätös siitä, miten kunta, kuntayhtymä, sairaanhoitopiiri tai muu perhehoidon toteuttaja toteuttaa perhehoitoa. Toimintaohje sisältää perhehoidon toimintakäytännöt. Toimintaohje sisältää selvityksen siitä, millaisesta palvelusta on kyse ja millainen lainsäädäntö sitä koskee. Ikääntyneiden ihmisten perhehoidon toimintaohje sisältää perhehoitajan ja perhekodin hyväksymisen edellytykset. Ohjeessa selvitetään, kuka voi ryhtyä perhehoitajaksi ja millaisia valmiuksia häneltä ja perhekodilta odotetaan sekä määritellään hoidettavien sallittu määrä. Hoito- ja palvelusuunnitelma sekä toimeksiantosopimus ja niiden sisältö käydään tarkasti läpi toimintaohjeessa. (Ikäihmisten perhehoidon toimintaohje 2013, 4-10. hakupäivä 21.9.2013.; Leinonen 22.10.2013, sähköpostiviesti.)

Toimintaohje sisältää myös perhehoidon palkkiot ja korvaukset. Palkkion ja korvausten määrät ovat kuntakohtaisia, mutta perhehoitajalain (Perhehoitajalaki 312/1992 1.3 §) mukaisen hoitopalkkion ja korvausten vähimmäismäärät määritellään vuosittain. Korvauksissa huomioidaan myös perhehoitajan sairastuminen, perhehoidon keskeytyminen sekä perhehoitajan vapaapäivät. Myös eläketurva selvitetään toimintaohjeessa. (Ikäihmisten perhehoidon toimintaohje 2013, 10-15, hakupäivä 21.9.2013.)

Perhehoitajan tukeminen on erittäin tärkeää, jotta hän jaksaa sitovassa tehtävässään. Toimintaohjeessa määritellään perhehoitajaa koskevat tukiasiat. Perhehoitajaa tuetaan järjestämällä koulutusta, vertaistukea ja selvitetään vakuutukset, jotka perhehoitajan tulee ottaa. Ohjaus- ja valvontakäynneillä voidaan päivittää toimeksiantosopimusta ja asiakkaiden hoito- ja palvelusuunnitelmia sekä keskustella perhehoitajan tuen tarpeista. (Ikäihmisten perhehoidon toimintaohje 2013, 15-16, hakupäivä 21.9.2013.)

Toimintaohjeessa määritellään perhehoitajan sijaisjärjestelyt sairastapausten varalle sekä hoitajan vapaapäivien ajaksi. Lisäksi määritellään perhehoitajan yhteistyötahot, sallassapito ja vaitiolovelvollisuus asiat. Perhehoidossa olevalle henkilölle voidaan tarvittaessa nimetä edunvalvoja tai asioiden hoitaja, joka pitää kirjaa päämiehen varoista ja veloista sekä antaa vuositilityksen maistraatille. Asiakkaalla on myös valitus- ja vaikutusmahdollisuus, mikäli hän on hoitoon tyytymätön. Perhehoidosta vastaavat viranomaiset arvioivat ja seuraavat perhehoidon toteutumista. Toimintaohjeessa määritetään sen voimaantuloaika. (Ikäihmisten perhehoidon toimintaohje 2013, 16-18, hakupäivä 21.9.2013.)

Perhehoitoliitolla on meneillään nelivuotinen hanke ikääntyneiden ihmisten perhehoidon kehittämiseksi Raha-automaattiyhdistyksen tuella. Hankkeessa tehdään yhteistyötä Etelä-Pohjanmaan, Kristiinankaupungin ja Kainuun maakunta -kuntayhtymän kanssa luoden perustaa ikääntyneiden ihmisten perhehoidolle. Samalla kehitetään alueille laadukas toiminta- ja toteuttamismalli, joka sisältää ikääntyneiden ihmisten perhehoidon arvot sekä prosessikuvauksen perhehoidon käynnistymisestä sen päättämiseen saakka. Kainuun maakunta -kuntayhtymän alueella luodaan ikääntyneiden ihmisten palvelutarpeen arviointiin, perhehoidon laadunarviointijärjestelmään sekä perhehoitajien täydennyskoulutusmalliin perhehoitoon soveltuva menetelmä. Lisäksi hankkeessa koulutetaan vertaisryhmäohjaajia tukemaan perhehoitajia. (Tunne perhehoito 2011-2014, hakupäivä 22.4.2013.)

Hankkeessa tiedotetaan ikääntyneiden ihmisten perhehoidosta, tehdään yhteistyötä perhehoidosta kiinnostuneiden kuntien kanssa sekä koulutetaan ikääntyneiden ihmisten perhehoitajakouluttajia. Yhteistyötä tehdään Omaishoitajat ja Läheiset -Liitto ry:n, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen, Vanhustyön keskusliiton, Ikäinstituutin ja Muistiliiton kanssa. (Tunne perhehoito 2011-2014, hakupäivä 22.4.2013.)

Hankkeessa luotua toimintamallia voitaisiin käyttää mallina kuntien luodessa omia toimintaohjeitaan ja -mallejaan. Hanke vastaa niihin kysymyksiin, mitä ikääntyneiden ihmisten perhehoidon aloittaminen ja laadukas toteuttaminen vaatii. Laadukas ikääntyneiden ihmisten perhehoito edellyttää perhehoitajan jaksamisen tukemista tehtävässään. Hänen on oltava tasavertainen työntekijä kunnan työntekijöiden kanssa. Jatkuva kouluttaminen tukee hoidon laadun säilyvyyttä ja paranemista sekä tuo varmuutta ja turvallisuuden tunnetta niin hoidettaville, heidän omaisilleen kuin hoitajalle. Olemme käyttäneet tätä hanketta esimerkkinä järjestämissämme kuntatilaisuuksissa.

Maarit Toivanen (2010) on opinnäytetyössään selvittänyt vanhusten perhehoidon mahdollisuutta toimeksiantosopimuksella Etelä-Pohjanmaalla. Tarkoituksena oli kerätä johtavien viranhaltijoiden ajatuksia vanhusten perhehoidosta. Tämän lisäksi tarkoituksena oli selvittää senhetkinen tilanne vanhusten perhehoidosta sekä tehdä sitä laadullisena hoitomuotona näkyväksi yhtenä vaihtoehtona vanhustenhoidossa. Tulokset osoittivat, että viranhaltijat olivat kiinnostuneita ja halukkaita kokeilemaan vanhusten perhehoitoa. Viranhaltijoilla oli odotuksia ja valmiuksia tukea perhehoitajan jaksamista sekä hoidon onnistumista. (Toivanen 2010, 2.)

Kuukkanen viittaa Eila Nevalaisen (2007) tutkimukseen perhehoitajien kokemuksista toimeksiantosopimukseen perustuvasta vanhusten perhehoidosta, joka osoitti kodin hoitoympäristönä tukevan toimintakyvyn säilymistä. Dementoivaa sairautta sairastavalla muisti säilyy hyvänä pitkään, koska mielekäs arkipuuhiin osallistuminen on kuntouttavaa toimintaa ja se tukee tekemisen muistin säilymistä. (Kuukkanen 2008, 94.)

Silja Havukaisen ja Katri Kaiston 2008 vuoden opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää vanhusten perhehoidon mahdollisuuksia ja haasteita sosiaalipalveluna omaishoitajien lakisääteisten vapaiden toteuttamiseksi. Suurin osa haastatelluista omaishoitajista kaipasi lakisääteisten vapaidensa ajaksi laitospaikan lisäksi muitakin vaihtoehtoja. Lomituspaikalla oli suuri vaikutus siihen, pitivätkö omaishoitajat lakisääteisiä vapaapäiviään. Omaishoitajat kokivat tarvitsevänsä kuukausittain enemmän kuin kolme vapaapäivää. Lain mukaan omaishoitajat voivat kerätä vapaapäiviään useamman kuukauden ajalta ja pitää pidemmän vapaajakson. (Laki omaishoidon tuesta 937/2005). Omaishoitajien mielestä hoitopaikan ympäristö on tärkeä kriteeri hoitopaikan valinnassa. Paikan ja hoitaji-

en tulisi olla tuttu ja turvallinen. Ympäristön tulee tukea terveyttä, toimintakykyä ja kuntoutumista. Ulkoilumahdollisuus on omaishoitajien mielestä tärkeää, kuten myös sosiaaliset suhteet, yhteisöllisyys sekä säännöllinen elämänrytmi. Omaishoitajat eivät useasti halua viedä hoidettaviaan laitokseen vapaapäiviensä ajaksi. Osa haastateltavista omaishoitajista kokivat perhehoidon mahdollistavan kodinomaisen hoidon omaishoidettavalleen ja hoitajat voisivat näin ollen hyvillä mielin jäädä kotiin viettämään vapaapäiviään. (Havukainen & Kaisto 2008, 45-47.)

3.4 Perhehoidon tilanne Suomessa

Vuonna 2005 tilastojen mukaan vanhuksia oli perhehoidossa 70 henkilöä. Kiinnostus vanhusten perhehoitoa kohtaan on lisääntynyt, joka näkyy useiden kehittämishankkeiden viriämisenä eri puolilla Suomea. (Kuukkanen 2008, 92.) Raija Tapio kirjoitti Kaleva -lehdessä, että pohjoisessa kokemukset ovat pisimmällä Kainuussa, jossa ikääntyneitä ihmisiä on hoidettu perheissä kymmenisen vuotta. Perhehoidosta ovat kiinnostuneita Pohjois-Suomessa Oulu, Taivalkoski, Posio sekä useat Lapin kunnat. (Tapio 2012, hakupäivä 17.4.2013.)

Tilaston mukaan koko maassa vuonna 2009 jatkuvassa perhehoidossa oli ikääntyneitä ihmisiä 67 henkilöä. Vuonna 2011 vastaava luku oli 89 henkilöä. (Perhehoidossa olleet vanhukset 31.12., kunnan kustantamat palvelut, hakupäivä 25.4.2013.) Tästä voi päätellä, että ikääntyneiden ihmisten perhehoidon suosio asumispalveluna on kasvussa.

Tilastointi perhehoidon osalta on Suomessa vielä puutteellista. Terveys- ja hyvinvointilaitos sekä Perhehoitoliitto kehittävät yhteistyössä tilastointia. Perhehoitoliiton arvion mukaan Suomessa oli keväällä 2013 perhekoteja vajaa 60 kappaletta. Perhehoitokodit sijoittuvat seuraaville alueille:

- Keski-Suomi 9 (+2)
- Etelä-Pohjanmaa 2 (+1)
- Pohjois-Pohjanmaa 1
- Varsinais-Suomi 4
- Kaakkois-Suomi - Kymenlaakso 7
- Pohjois-Karjala 12

- Kainuu 3
- Pohjois-Savo 14
- Etelä-Savo 1 (+1)
- Päijät-Häme 2
- Pirkanmaa 1 (+2)

Suluissa mahdollisesti aloittavat perhekodit. (Leinonen 24.4.2013, sähköpostiviesti.)

Kaarinan kaupunkiin rakennetaan senioreiden perhehoitokylä, joka koostuu useasta perhekodista. Koteja tulee viisi, joissa jokaisessa on tilaa neljälle ikääntyneelle eli yhteensä 20 asumispaikkaa. (Kuka hoitaa vanhukset tulevaisuudessa? 2013). Aiemmin ikääntyneiden perhehoitoa on toteutettu yksittäisissä kodeissa. Kylä tarjoaa asumiseen ja hoidon järjestämiseen nykyaikaiset ja esteettömät puitteet. Perhehoitajilla on hyvät mahdollisuudet vertaistukeen toistensa kanssa. Hoitaja maksaa perhehoitokylässä asumisesta vuokraa. Perhehoitajien toiminta on vastaavaa kuin yksittäisissä perhekodeissa. Hoitajat tekevät toimeksiantosopimuksen kunnan kanssa ja heille maksetaan hoitopalkkio ja kulukorvaus. Hoitajilta ei vaadita alan tutkintoa, mutta heidän tulee osallistua perhehoitajavalmennukseen. Kaupunki tukee perhekylän perhehoitajia työssään samoilla tukipalveluilla, kuin yksittäisen perhekodin perhehoitajaa. Perhehoitokylään haetaan parhailaan perhehoitajia ja toiminta alkaa vuonna 2014. (Kaarinaan nousee Suomen ensimmäinen seniorien perhehoitokylä, hakupäivä 1.10.2013.)

3.5 Kustannukset

Vuoden 2013 alusta lukien perhehoitajan vähimmäismääräinen hoitopalkkio jatkuvassa perhehoidossa oli 668,13 euroa kalenterikuukaudessa yhtä perhehoidossa olevaa henkilöä kohden. Perhehoitajan hoitopalkkion määrä tarkistetaan kalenterivuositain työntekijän eläkelain (395/2006) 96 §:ssä tarkoitetulla palkkakertoimella. Myös kulukorvauksia ja käynnistämiskorvauksia tulee tarkistaa perhehoitajalain (312/1992) 3 §:n 7 momentin mukaan kalenterivuositain. Vuoden 2013 alusta lukien kulukorvauksen vähimmäismäärä on 401,87 euroa kuukaudessa perhehoidossa olevaa henkilöä kohti. Käynnistämiskorvauksen enimmäismäärä vuoden 2013 alusta lukien on 2854,02 euroa perhehoidossa olevaa henkilöä kohti. (Perhehoidon palkkiot ja korvaukset vuonna 2013 2012, hakupäivä 20.9.2013)

Inarin kunnassa Ikäihmisten perhehoidon toimintaohje on tullut voimaan 1.7.2013 alkaen. Hoitopalkkion määrä on jaettu kahteen palkkioluokkaan sen mukaan, kuinka vaativaa ja sitovaa hoito on asiakasta kohden. Toistaiseksi voimassa olevan sopimuksen mukainen hoitopalkkio on palkkioluokan mukaan 800 euroa tai 1000 euroa. Mikäli hoito on osavuorokautista, on perhehoidon palkkio 50 prosenttia hoitopalkkiosta. Lyhytaikaisen sopimuksen palkkio on palkkioluokasta riippuen 50 euroa tai 60 euroa vuorokaudessa. (Ikäihmisten perhehoidon toimintaohje 2013, 10-11, hakupäivä 21.9.2013.)

Kulukorvauksen määrä Inarin kunnassa on jatkuvassa perhehoidossa 550 euroa kuukaudessa. Lyhytaikaisessa perhehoidossa määrä on 20 euroa vuorokaudessa ja osaikaisessa perhehoidossa 10 euroa vuorokaudessa. Kulukorvaukseen sisältyvät hoidosta ja asumisesta kertyvät kulut. Niihin kuuluvat muun muassa ravintomenot, terveydenhuoltoon menevät kulut, vaatehuolto, asunnon käytöstä kertyvät kulut sekä puhelinmaksut, vakuutukset, liikkuminen sekä virkistys- ja harrastustoiminta asiakkaille. (Ikäihmisten perhehoidon toimintaohje 2013, 11-12, hakupäivä 21.9.2013.) Taulukkoon 1 (taulukko 1) on laskettu jatkuvassa perhehoidossa olevasta yhdestä hoidettavasta yhden kuukauden sekä hoitopäivän kustannukset.

Taulukko 1. Jatkuvan ikääntyneiden ihmisten perhehoidon kustannukset

Jatkuva perhehoito	Kustannukset	Asiakasmaksut
Hoitopalkkio / kk	1000,00	Oletuksena 1400,00 euron bruttotulot
Kulukorvaus / kk	550,00	854,70 €
Lomat	103,32	
Yhteensä / henkilö / kk	1653,32	
Kulut / henkilö / hoitopäivä	$1653,32 - 854,70 = 798,62$ €/kk	26,62 € / vrk

(Ikäihmisten perhehoidon toimintaohje 2013, 9-10, 13, hakupäivä 21.9.2013.)

Tutkimusjulkaisu Vanhuuden viimeiset vuodet -raportissa kävi ilmi muun muassa vuoden 2008 hoitopäiväkustannukset laitoshoidossa (taulukko 2). Terveystieteiden yksikkökustannukset koko maassa olivat vanhainkodin osalta 131 euroa vuorokaudelta, tehostettu palveluasuminen 100 euroa vuorokaudelta ja terveyskeskuksen vuodeosasto 122,90 euroa vuorokaudelta. Sosiaalihuollon yksikkökustannukset olivat vanhainkodissa 129,60 euroa vuorokaudelta, tehostettu palveluasuminen 97,90 euroa vuorokaudelta

ja terveyskeskuksen vuodeosasto 215,15 euroa vuorokaudelta. (Forma & Jylhä & Aaltonen & Raitanen & Rissanen 2012, 22, hakupäivä 21.9.2013)

Taulukko 2. Terveyden- ja sosiaalihuollon yksikkökustannukset vuonna 2008.

	Terveydenhuollon yksikkökustannukset €/vrk	Sosiaalihuollon yksikkökustannukset €/vrk
Vanhainkoti	131,00	129,60
Tehostettu palveluasuminen	100,00	97,90
Terveyskeskuksen vuodeosasto	122,90	215,15

(Forma & Jylhä & Aaltonen & Raitanen & Rissanen 2012, 22, hakupäivä 21.9.2013)

4 OMAISHOITAJUUS

Uudelle polulle

*Omaishoitajako. Kuka hän on?
Mitä hän tekee?*

*Hän nostaa, kantaa, pesee,
pukee, syöttää, juottaa.
Touhuua päivät, valvoo yöt.*

*Hän itkee, rukoilee, nauraa, laulaa.
Hän väsy, tiuskii, komentaa.*

*Mutta ennen kaikkea, hän rakastaa.
Hän on ihminen.*

(Mitä omaishoito on?, hakupäivä 25.7.2013.)

Omaishoitaja on henkilö, joka pitää huolta läheisestään. Omaishoitajuus voi alkaa läheisen sairastumisen, vammautumisen tai muun ikääntymisen mukanaan tuoman ongelman vuoksi. Omaishoitajan ja kunnan välille laaditaan sopimus omaishoidon tuesta. Sopimukseen liitetään hoito- ja palvelusuunnitelma. Omaishoitajalla on oikeus saada tukea, johon kuuluvat omaishoidettavalle annettavat palvelut, omaishoitajalle myönnettävä hoitopalkkio, vapaat sekä omaishoitoa tukevat palvelut. Kunnan on laadittava suunnitelma omaishoidon järjestämiseksi ja kehittämiseksi (Vanhuspalvelulaki 980/2012 2:5.1 §). Tukien myöntämisestä vastaa hoidettavan kotikunta. Sopimus on voimassa toistaiseksi. Sopimus on toimeksiantosopimus eli omaishoitaja ei ole työsuhteessa kunnan kanssa. (Tiedä, taida, selviydyt -Palveluopas 2012-2013. Omaishoitajat ja Läheiset -Liitto ry, 7-8.) (Laki omaishoidon tuesta 937/2005, 2 §, 7 §, 8 §, 11 §.)

Omaishoitajalla on lakisääteinen (Laki omaishoidon tuesta 937/2005 4.1 §) oikeus pitää vapaata vähintään kolme vuorokautta kuukaudessa, mikäli hoito on keskeytymätöntä. Vapaapäiviä voi ”ketjuttaa” pidemmiksi lomiksi. Kunnan on järjestettävä hoidettavan hoito hoitajan vapaapäivien ajaksi. (Tiedä, taida, selviydyt -Palveluopas 2012-2013. Omaishoitajat ja Läheiset -Liitto ry, 8-9.)

Seuraavissa taulukoissa (taulukot 3-4) on kuvattu IkäEhyt -hankkeessa mukana olevien kuntien omaishoitotilannetta vuosina 2008 - 2011. Ensimmäiseen taulukkoon valitun

iän perustelemme sillä, että he ovat todennäköisimpiä ikääntyneiden perhehoidon käyttäjiä lomapäiviensä mahdollistajana. Todelliset lukemat omaishoitajien määristä ovat suurempia, koska kaikki omaishoitajat eivät ole hakeutuneet omaishoidon tuen piiriin. Toinen taulukko antaa suuntaa siitä, kuinka tarpeellista omaishoito on osana palvelujärjestelmää. Lisäksi omaishoito vähentää kuntien painetta järjestää palveluasumista ikääntyneille.

Taulukko 3. Omaishoidon tuesta sopimuksen tehneitä 65 vuotta täyttäneitä hoitajia vuoden aikana yhteensä, kunnan kustantamat palvelut.

		2008	2009	2010	2011
Kemi		78	92	98	89
Keminmaa		25	23	42	46
Tornio		88	98	101	104
Pello		21	37	41	40
Tervola		17	16	18	18
Ylitornio		41	28	29	22

(Omaishoidon tuesta sopimuksen tehneitä 65 vuotta täyttäneitä hoitajia vuoden aikana yhteensä, kunnan kustantamat palvelut, hakupäivä 25.4.2013.)

Taulukko 4. Omaishoidon tuki, 65 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana, kunnan kustantamat palvelut.

		2008	2009	2010	2011
Kemi		102	101	119	107
Keminmaa		37	32	42	51
Pello		36	37	48	54
Tervola		28	26	27	26
Tornio		112	120	127	130
Ylitornio		41	39	39	31

(Omaishoidon tuki, 65 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana, kunnan kustantamat palvelut, hakupäivä 12.10.2013.)

Omaishoitoon liittyy aina elämänmuutos, jonka aiheuttaa perheenjäsenen sairastuminen tai vammautuminen. Omaishoito vaikuttaa kaikkiin perheenjäseniin. Suurin osa hoitamisesta ja auttamisesta tapahtuu omaisten ja läheisten avulla ilman virallista hoitosuh-

detta. Sitovaan ja raskaaseen hoitotilanteeseen tulisi aina saada yhteiskunnan tukea. Näiden epävirallisten auttajien uupumista tulisi pystyä ennakoimaan paremmin, jotta yhteiskunta pystyisi antamaan tukeaan ajoissa omaishoitoperheelle. (Mitä omaishoito on?, hakupäivä 25.7.2013.)

Päijät-Hämeen alueella toteutettu Pätevä-hanke on osa Väli-Suomen Ikäkaste - Äldre - kaste II kehittämishanketta. Lahden kaupunki hallinnoi hanketta. Hankkeen rahoitti Sosiaali- ja terveysministeriön Kaste -ohjelma sekä hankkeessa mukana olevat kunnat. Hankkeen päätavoitteena oli kotona asumista tukevien palveluiden monipuolistaminen sekä ikäihmisten oma osallisuuden lisääminen. Hankkeessa on julkaistu raportti, jossa on kartoitettu omaishoitajien kiinnostusta ikääntyneiden ihmisten perhehoitoa kohtaan sekä selvitetty omaishoitajien käyttämiä palveluja vapaiden pitämiseksi. Lisäksi hankkeessa selvitettiin, miten kuormittuneeksi omaishoitajat kokevat omaishoitotyön. Kartoitus on tehty kirjallisella kyselyllä, joka on suunnattu toteutusalueen kuntien omaishoidon tuen piiriin kuuluville ikääntyntä läheistään hoitaville omaishoitajille. (Hyytiälä & Peltomaa 2013, 3.)

Vastausten perusteella kuormittavimmiksi asioiksi omaishoitajat kokivat omaishoitotyön henkisen ja fyysisen vaativuuden sekä työn sitovuuden ja vastuun. Kyselyyn vastanneita omaishoitajia kiinnosti eniten lyhytaikainen perhehoito. Vastaajista jopa viides oli erittäin kiinnostunut käyttämään perhehoitoa palveluna. Raportoijat olettavat kiinnostuksen lyhytaikaiseen perhehoitoon johtuvan siitä, että omaishoitajat haluavat hoitaa pääasiassa itse omaistaan, mutta tukea tarvitaan vapaapäivien mahdollistamiseen. Pääasiassa omaishoitajat olivat käyttäneet vapaidensa mahdollistamiseen lyhytaikaisjaksoja laitoksissa sekä sukulaisten, tuttavien tai naapurin käyttämistä lomittajana. (Hyytiälä ym. 2013, 7, 11, 15.)

Tämä hanke tukee käsitystämme omaishoitajuuden kuormittavuudesta. Perhehoidolla voidaan tukea omaishoitajien arjessa jaksamista mahdollistamalla yhtenä vaihtoehtona lakisääteisten vapaapäivien pitämisen. Omaishoitajia tukisi juuri lyhytaikainen ikääntyneiden perhehoito. Kuten edellisistä taulukoista näkyy, omaishoitajien ja -hoidettavien määrä on suuri. Tästä johtuen lyhytaikaisten hoitajaksojen tarjoajille, kuten ikääntynei-

den ihmisten perhehoidolle, on tarvetta. Ikääntyneiden ihmisten perhehoitotoiminta yleensä aloitetaan lyhytaikaisella hoidolla.

Omaishoitajaksi ryhtymiseen vaikuttaa muun muassa se, että hoidettava on läheinen ja ihmissuhdetta kannattelee toimiva vuorovaikutus ja rakkaus. Omaishoitajan antama hoito mahdollistaa hoidettavan elämisen kodissaan mahdollisimman pitkään. Omaishoitajat kokevat, että hoidettava on tyytyväisempi kotona ja elämän laatu on parempi, kuin muualla hoidettaessa. Omaishoitajan ja -hoidettavan välinen tunnesuhde luo hoitajalle pakon ja velvollisuuden tunteen omaishoitotilanteeseen. (Mitä omaishoito on?, hakupäivä 25.7.2013.)

Suomessa on arviolta 60000 omaishoitajaa. Virallista omaishoidontukea haetaan yleensä vasta hoidon raskaimmassa vaiheessa, vaikka omaishoitotilanteiden sitovuus ja vaativuus edellyttäisi tukeen jo aiemmin. Omaishoitajan jaksaminen on jo vaaravyöhykkeessä tukea haettaessa. (Mitä omaishoito on?, hakupäivä 25.7.2013.)

4.1 Omaishoito palvelujärjestelmän osana

Omaishoito on kunnille edullinen hoidon järjestämisen vaihtoehto. Palvelujärjestelmä ei ole kehittynyt riittävästi kotihoitoa tukevaksi. Omaishoidossa on yhä vaikeahoitaisempia henkilöitä. Tämän vuoksi omaishoitoa tukevia ja tarpeen mukaisia palveluja on lupa odottaa. Ketään ei voi lain mukaan pakottaa omaishoitajaksi. Omaishoidolla on kasvava merkitys kunnan palvelujärjestelmässä. Tavoitteena on, että yli 75 -vuotiaista vain 3 prosenttia olisi laitoshoidossa tulevana vuosina. Laitoshoidon määrän vähentyessä omaishoidon osuus ja merkitys kasvaa. (Mitä omaishoito on?, hakupäivä 25.7.2013.)

Suomessa sosiaali- ja terveysministeriön asettama työryhmä aloitti kansallisen omaishoidon kehittämisohjelman laatimisen tammikuussa 2012. Vuosina 2014 – 2020 toteutettava kansallinen omaishoidon kehittämisohjelmassa määritellään kehittämisen strategiset tavoitteet sekä lainsäädännölliset ja muut kehittämistoimenpiteet. Kehittämisohjelma on suunnattu valtion, kuntayhtymien, kuntien, työelämän, seurakuntien ja järjestöjen päätöksentekijöille. (Kansallinen omaishoidon kehittämisohjelma 2013, 5, 7, hakupäivä 21.9.2013.)

4.2 Omaishoito Euroopassa

Ruotsissa useat perheet ja lähiomaiset tarjoavat hoitoa ja tukipalveluja. Tiedot kansallisen edustajan tutkimuksessa kotona asuvista ikääntyneistä osoitti, että omaishoitajien tekemä työ on yhä enemmän tarpeen vanhustenhuollossa. Monissa tapauksissa vanhus-tenhoito ei voisi toimia ilman omaishoidon järjestelmän takaamaa apua. Vastuu vanhus-ten hyvinvoinnista siirtyy yhä enemmän perheille. Perheiden tulisi paikata kuilua kutis-tuvassa hyvinvointijärjestelmässä yhä enemmän. (Current developments in care of the elderly in Sweden 2007, 9, hakupäivä 17.9.2013.)

Ruotsissa omaishoitajat ovat nyt enemmän näkyvissä ja tunnustettu. Siellä on kehitetty uusia käytäntöjä ja lainsäädäntöä, jotka tukevat omaishoitajia. Lisäksi valtion avustuksia on jaettu kannustamaan kuntia kehittämään ja tarjoamaan palveluja ja tukea omaishoita-jille. Myös kasvava "hoitajien liike" painostaa paikallisia ja kansallisia hallituksia anta-maan helposti saatavaa, joustavaa ja räätälöityä tukea omaishoitajille. Työskentelevien hoitajien ja monipuolisen hoitajien väestön tavoittaminen sekä omaishoitajien liittämi-nen osaksi terveys- ja sosiaalipalvelujärjestelmää on vielä haastavaa. (Current develop-ments in care of the elderly in Sweden 2007, 9, hakupäivä 17.9.2013.)

Omaishoitajia on Euroopan Unionin alueella arviolta 100 – 125 miljoonaa. Euroopan maiden välillä on huomattavia eroja omaishoitoa tukevissa järjestelmissä ja toimissa. Saksassa ja Italiassa on laissa säädetty velvollisuus elatuksen lisäksi vastata puolison huolenpidosta. Myös aikuisilla lapsilla on velvollisuus huolehtia vanhemmistaan. Suo-messa, Saksassa, Itävallassa ja Ranskassa maksetaan hoitotukea iäkkäille ja vammaisille henkilöille. Puolestaan omaishoitajille maksettava tuki on käytössä Suomessa, Ruotsis-sa, Iso-Britanniassa ja Irlannissa. Tilapäishoitoa omaishoidettavalle sekä omaishoitajan lomina järjestetään Suomessa, Ruotsissa ja Irlannissa. Omaishoitajille järjestetään val-mennusta terveyskeskuksissa Espanjassa ja valtio tukee omaishoitajien koulutusta Iso-Britanniassa sekä Irlannissa. Terveystarkastuksia omaishoitajille järjestetään Ruotsissa. Useissa Euroopan maissa omaishoitajia tuetaan vapaaehtoistyöllä. (Kansallinen omais-hoidon kehittämisohjelma 2013, 20, hakupäivä 21.9.2013.)

Euroopassa on meneillään runsaasti hankkeita ja omaishoito on yksi tutkituimpia aiheita. Parhaillaan on myös vireillä omaishoidon maailmanjärjestön perustaminen. Omaishoitajien aseman vahvistaminen ja omaishoidon tukeminen ovat kansainvälisinä suuntauksina. Työnjaon kehittäminen julkisella ja muilla sektorilla ovat yhtenä osana suuntausta. Keskustelua käydään myös hoitovapaakäytännöistä sekä omaishoidontuen hoitopalkkion kaltaisten tukien viennistä maasta toiseen. (Kansallinen omaishoidon kehittämisohjelma 2013, 20-21, hakupäivä 21.9.2013.)

Euroopan sosiaalisessa peruskirjassa on artiklassa 23 edellytetty sopimuspuolilta muun muassa toimia, joiden tarkoitus on antaa ikääntyneille ihmisille mahdollisuus valita elämäntapansa sekä viettää itsenäistä elämää tutussa ympäristössään niin kauan kuin he itse haluavat ja ovat siihen kykeneviä. Tähän pyritään huolehtimalla riittävien asumisen tukipalvelujen saatavuudesta, jotka vastaavat ikääntyneen ihmisen tarpeita sekä terveydentilaa. (Kansallinen omaishoidon kehittämisohjelma 2013, 21, hakupäivä 21.9.2013.)

Lähtökohtana kehittämisohjelmalle ovat toimineet pääministeri Kataisen hallituksen kehittämistavoitteet omaishoidolle. Kehittämistavoitteena on muun muassa kehittää tukipalveluja, mahdollistaa vapaapäivien pitäminen sekä kehittää säännöllisiä terveystarkastuksia tukemaan omaishoitajan jaksamista. (Kansallinen omaishoidon kehittämisohjelma 2013, 6, hakupäivä 21.9.2013.)

5 HISTORIAN TUOMAT HAASTEET

Tänä päivänä ikääntyneillä ihmisillä voi vielä olla ajatuksissa huutolaisuuden ajan elämä, josta he ovat kuulleet vanhemmiltaan ja isovanhemmiltaan. Ikääntyneiden ihmisten perhehoito saatetaan mieltää nyt paluiksi huutolaisuuteen. Tämä näkyy ikääntyneiden ihmisten perhehoitoon liittyvissä keskusteluissa sekä yleisöosasto kirjoituksissa. Olemme lukeneet kommentteja ja kirjoituksia sekä keskustelleet huutolaisuusajatuksista useiden vanhustyöstä vastaavien viranhaltijoiden kanssa. Asia on noussut esille useissa kunnissa, kun ikääntyneiden ihmisten perhehoidosta on uutisoitu lehdissä. Haasteena ikääntyneiden ihmisten perhehoidon markkinoinnissa onkin juuri tämän huutolaisuusmielikuvan rikkominen.

Keskusteluista ikääntyneiden ihmisten kanssa voimme todeta joidenkin kokevan menettävänsä ihmisarvonsa, mikäli eivät tule toimeen omillaan. Avun vastaanottaminen sekä omasta kodista lähteminen ”toisten nurkkiin” on vaikeaa. Usein se on viimeinen vaihtoehto johon taivutaan vain pakon edessä. Omaishoitajat puolestaan kokevat velvollisuudekseen hoitaa aviopuolisoaan vihkivalan velvoittamana sekä tunnesiteestä hoidettavaan. Epäonnistumisen tunne on vahva apua haettaessa. Annukka Klemolan tutkimuksessa 2006 on kuvattu ikääntyneen ihmisen siirtymistä omasta kodista hoitokotiin. Tutkimuksessa on tuotu esiin siirtymävaiheen merkityksiä ikääntyneelle ihmiselle. Tulokset osoittivat hoitokodin mahdollistavan ikääntyneelle rajatun elämän. Myönteisenä tekijänä hoitokoti tarjosi turvaa ja kielteisenä tekijänä ikääntyneen oman elämän hallinnan menettämisen. (Klemola 2006, 7, 107.)

”Säästäväisyys ja ahkera työnteko ovat parhaat keinot pidättämään itsekutakin vaivasholhouksen alaiseksi joutumasta. Ken ne pitää elämänsä pää-ohjeina, vajoo harvoin yhteiskunnan kuormaksi ja rasitukseksi. Ja sitä pitäisi jok’ikisen välttää kuin ruttotautia. Sillä toisten elätettäväksi - olkoon hän yhteiskunnan tai yksityisen hartioilla, sama se - tullut ihminen kadottaa itsekohtaisen ihmisarvonsa ja kansallisen luottamuksen, jota paitsi on hän hyödytön jäsen kansan keskuudessa. Hän on kuin mätäpähkä puun rungossa, joka aikaa saaden turmelee koko puun ja kelpaa korkeintaan tullessa poltettavaksi.” (Jaakkola, 1994, 110.)

Laitoshoidon historia luo mielikuvia hoidon kirjavuudesta. Edellä mainitun Jouko Jaakkolan tekstin mukaiset muistikuvat historiasta voivat olla vahvoja ja leimautumisen pelko saattaa vaikuttaa siihen, ettei kotoa haluta lähteä. Mieluummin asutaan vaatimatto-

missa ja jopa puutteellisissa olosuhteissa, kuin muutetaan pois kotoa. Edelleen ihmisten puheissa puhutaan vaivaistaloista ja kunnalliskodista.

Tampereen Koukkuniemen vaivaistalon kuvaus sopinee hyvin muihinkin vaivaistaloihin.

”Kirjavaa ja monenlaatuista väkeä: nuoria ja vanhoja, terveitä ja tautisia, työhön kykeneviä ja kyvyttömiä, yksityisiä ja kokonaisia perheitä, kunniallisia ja kunniantomia ihmisiä, viattomia lapsia, parantumattomia juoppoja, salavuoteudesta ripitettyjä naisia ja rangaistuja varkaita, vieläpä murhamiehiäkin - sekalaisen seurakunnan koko sakka. Voimme kuvitella sitä herttaista sekamelskaa, mikä köyhäintalolla vallitsi, kun koko tuo joukko yhdessä oli ja eli, työskenteli ja lepäsi, riiteli ja virsiä veisaili.” (Jaakkola 1994, 134.)

”Kunnalliskotiin joutumista pelättiin kuin mitä hirmua. Ennen nähtiin vilua ja nälkää kuin olisi menty sinne vapaaehtoisesti. Tunsin erään leskimiehen, joka oli kahdeksannellakymmenellä. Hän asui hyvin kylmässä mökissä ja hänellä oli itsellään vain vähän rahoja ruokaan. Kun sitten tuli talvi, eikä hänellä ollut polttopuita, niin virkakunta päätti viedä hänet pakolla kunnalliskotiin. Hän oli ollut ihmeissään, kun siellä olikin niin hyvä hoito.” (Urponen 1994, 182.)

Ikääntyneiden ihmisten perhehoito on kunnalle edullinen ratkaisu verrattuna laitoshoittoon. Tästä syystä seuraava lainaus nousee esille tavalla tai toisella keskusteltaessa perhehoidosta.

”Kun vaivaishoidosta vastaavien pyrkimyksenä oli minimoida kasvaneet kustannukset, siirryttiin köyhäinhoidossa 1800-luvun puolivälissä yleisesti huutokauppamenettelyyn, jossa vaivaisen hoitotehtävän sai sen vähimmällä maksulla ottanut.” (Uusitalo, hakupäivä 10.6.2013.)

”Huutolaisuus otettu takaisin - nyt vanhuksille.” (Tapio 2012, hakupäivä 17.4.2013.)

”Huutolaisiksi kuka halvimmalla ottaa. Palattu takaisin 1700-1800 luvulle. AIVAN HIRVEÄÄ.” (Tapio 2012, hakupäivä 17.4.2013.)

Mielestämme ikääntyneiden ihmisten perhehoidon markkinointi on tärkeää, jotta yllä mainitut vastaavat ennakoasenteet (Tapio 2012) saadaan korjattua ja muuttumaan myönteisiksi. Uusi asia herättää usein vastustusta ja saattaa jopa pelottaa. Tiedon lisääminen poistaa ennakkoluuloja sekä auttaa ymmärtämään ikääntyneiden ihmisten perhehoidon hyvät puolet.

Ikääntyneiden ihmisten kotihoidolla on pitkät perinteet ja tänä päivän suuntaus on, että kotona hoidetaan mahdollisimman pitkään. Laitoshoito tulee kyseeseen vasta kun kaikki tukitoimet huomioiden kotona asuminen ei enää onnistu. Perhehoito auttaa ikääntyneen ihmisen omaista jaksamaan vaativassa työssään mahdollistamalla mielekkäällä tavalla lakisääteisten vapaiden pitämisen.

6 TULEVAISUUDEN HAASTEET

Suomessa ikärakenteen muutos tapahtuu samaa vauhtia muiden kehittyneiden maiden kanssa. Suomessa suuret ikäluokat vanhenevat, mikä kasvattaa ikääntyneiden ihmisten määrää huomattavasti lähitulevaisuudessa. Lisäksi terveyspalveluiden kehitys nostaa eliniänodotetta. Työikäisten osuus väestörakenteessa pienenee samaan aikaan kun vanhemman väestönosan määrä kasvaa. (Kautto 2013, hakupäivä 5.9.2013.)

Ennusteiden mukaan yli neljännes (noin 1,5 miljoonaa) Suomen väestöstä tulee olemaan yli 65 -vuotiaita vuonna 2030. Heille tarvitaan asuntoja noin miljoona. Tilanteeseen tulee varautua ja ennakoida muun muassa kehittämällä uusia asumisratkaisuja sekä keskittymällä asumisen ja palveluiden toimivuuteen. (Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelma käyntiin.)

Tulevina vuosina Suomen väestörakenteen muutos on nopea. Yli 65 -vuotiaita oli vuoden 2012 lopussa 1 018 420 (18,8 % koko väestöstä) ja yli 85 -vuotiaita 123 673 (2,3 %). Tilastokeskus on ennustanut, että vuonna 2030 yli 65 -vuotiaita on 1 496 000 (25,6 %) ja yli 85 -vuotiaita 226 000 (3,9 %). Eliniän pitenemisen ja suurten ikäluokkien vaikutuksesta erityisesti hyvin iäkkäiden osuus kasvaa voimakkaasti. (Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelma vuosille 2013 - 2017, 2.)

Väestön ikääntyessä kasvaa todennäköisesti myös erilaisten palvelujen tarve. Ikääntyneiden ihmisten perhehoito voi osaltaan tarjota kunnille ratkaisun asumispalveluiden tarpeen kasvuun. Tämä luo kuitenkin myös haasteita kunnille. Mistä löytää sitoutuvia perhehoitajia sekä sopivia koteja, joissa voi toteuttaa ikääntyneiden ihmisten perhehoitoa? Mistä saadaan rahat ikääntyneiden ihmisten perhehoitoon? Pohdimme, että kunta säästää rahaa ja resursseja ikääntyneiden ihmisten perhehoidolla verrattuna laitoshoidon. Lisäksi kotihoidon tarve vähenee. Jatkuvassa ikääntyneiden ihmisten perhehoidossa olevat tarvitsevat vähemmän akuuttia terveydenhuoltoa (Kodista kotiin - Hemifrån - Hem igen 2011).

7 PALVELUN TUOTTEISTAMINEN

Tuotteistuksella tarkoitetaan organisaation tuottamien ja asiakkaan saamien palvelujen tarkkaa määrittelyä, täsmentämistä ja profilointia. Tuote voi olla tavara, palvelu tai niiden yhdistelmä. Hyvinvointialalla tuote on yleensä palvelu. Palvelu voi olla yksittäinen tapahtuma, esimerkiksi asiakastapaaminen. Lisäksi voidaan tuotteistaa palvelukokonaisuus, kuten hoito- tai kuntoutusjakso. (Kainlauri 2007, 57.)

Tuotteistaminen voidaan toteuttaa asiantuntija- tai asiakaslähtöisesti. Asiantuntijalähtöinen palvelujen kehittäminen tapahtuu ammatillisen osaamista ja asiantuntijuutta käyttäen asiakasta unohtamatta. Asiakaslähtöisessä tuotteistamisessa pohjana ovat asiakkaan tarpeet, toiveet ja odotukset. Palvelun tuotteistamisella on tarkoitus antaa vastauksia palvelun toteuttamisen lähtökohdista, odotuksista ja tuloksista. (Kainlauri 2007, 58.) Sosiaali- ja terveysalalla palveluiden tuotteistaminen koetaan haastavaksi. Palveluita ei ole totuttu hinnoittelemaan, koska palvelu ei ole konkreettinen fyysinen tuote. Oma työtä ei osata arvostaa rahan kautta. Tämä vaatii asennemuutosta palvelun tuottajilta.

Ikääntyneiden ihmisten perhehoito on asumispalvelua, joten sitä voidaan pitää tuotteena. Perhehoitoliitto on selkeästi esittänyt, millaista palvelua ikääntyneiden ihmisten perhehoito on, kenelle se on tarkoitettu ja mihin sillä pyritään. Nimi itsessään on selkeä ja se on tärkeää, koska sen tulee herättää lukijan mielenkiinto aiheeseen. Itse pyrimme tekstin lisäksi herättämään keskustelutilaisuuksissa yleisön mielenkiinnon myös ikääntyneiden ihmisten perhehoidosta kertovan videon avulla. Kun näkee, miten jokin asia toimii, on siihen helpompi itsekin tarttua.

Tuote erottuu kilpailijoistaan positiivisesti, kun se antaa itsestään selkeän kuvauksen hyötyineen ja etuineen. Tuotteistamisen avulla pyritään pääsemään lähelle valittuja asiakasryhmiä niiden omalla kielellä. Palvelun nimi tulee olla helppotajuinen, kuvaava ja selkeä. Palvelun määritelmästä tulee ilmetä kenelle ja millaisiin tarpeisiin palvelu on tarkoitettu. Lisäksi määritelmän tulee sisältää millaiseen ammatilliseen tietoon ja taitoon palvelu perustuu, sekä selvittää vastuukysymykset. Toteutuminen eli, milloin palvelu alkaa ja päättyy ja mitä se sisältää eli kuvaus siitä, mitä asiakas palvelulla saa pitää myös määritellä. (Kainlauri 2007, 59-60.)

Palvelun laatua arvioidaan raportointimenetelmillä, kuten hoito- ja palvelusuunnitelmalta. Asiakkaalle selvitetään palvelun tavoitteet kuvaamalla palvelun hyödyt hänelle. Palvelun imago eli kuvaus, joka kertoo, miten palvelu eroaa muista vastaavien palvelujen tarjoajista, on tärkeää. Palvelu voi olla joustavaa, kodinomaista, lyhytkestoista, ympäri-vuorokautista jne. Lisäksi selvitetään palvelusta aiheutuvat kustannukset, kuten henkilötyöaika, tilat ja varusteet, joiden perusteella palvelu hinnoitellaan. (Kainlauri 2007, 59-60.)

8 PROSESSIN KUVAUS JA TULOKSET

Saimme ajatuksen opinnäytetyöhömmä Rovaniemellä PaKaste II -hankkeen Vanhustyön johtamisen kehittämiskokouksesta, jossa esiteltiin ikääntyneiden ihmisten perhehoitoa. Tutustuimme aiheeseen tarkemmin ja kiinnostuksemme heräsi tästä suhteellisen uutta asumispalvelumallia kohtaan. Geronomikoulutuksen aikana olemme olleet tekemisissä omaishoitajien kanssa ja nähneet heidän väsymyksensä. Olemme miettineet kuinka heille voisi järjestää apua arjessa jaksamiseen ja näimme ikääntyneiden ihmisten perhehoidossa potentiaalisen mahdollisuuden siihen.

Teimme tiedonhakua erilaisista tietolähteistä: lähdekirjallisuudesta, internetistä, medias- ta, Perhehoitoliitosta, Omaishoitajat ja Läheiset -Liitto ry:ltä. Ikääntyneiden ihmisten perhehoito on Suomessa vielä melko vähäistä, joten tietoa oli haasteellista löytää. Tietoa olemme saaneet aiemmin tehdyistä opinnäytetöistä sekä erilaisista hankkeista. Olemme rajanneet tiedonhaun ikääntyneiden ihmisten perhehoidon peruskäsitteisiin, koska olemme tuoneet Länsi-Pohjan kuntiin tietoutta uudesta ikääntyneiden ihmisten asumis- palvelumallista. Tarkoituksenamme oli saada vanhustyöstä vastaavat viranhaltijat ja luottamushenkilöt kiinnostumaan ikääntyneiden ihmisten perhehoidosta sekä laatimaan Länsi-Pohjan alueelle yhteiset toimintaohjeet.

8.1 Yhteistyön luominen ja tiedottaminen

Etsiessämme tietoa aiheesta löysimme Perhehoitoliiton sivuilta ilmoituksen ikääntynei- den ihmisten perhehoidon kouluttajakoulutuksesta. Ilmoitauduimme kolmipäiväiseen koulutukseen, joka järjestettiin Rovaniemellä 23. – 25.10.2012. Koulutuksessa saimme lisää tietoa ikääntyneiden ihmisten perhehoidosta sekä loimme suhteita Lapin eri kunti- en edustajiin. Luotujen suhteiden ansiosta pääsimme koulutuksen jälkeen myös mukaan seuraamaan toimintaohjeiden laatimista Pohjois-Lapin seutukuntaan.

Aluksi tarkoituksenamme oli selvittää omaishoitajien jaksamista sekä heidän lakisää- teisten vapaiden toteutumista. Tarkoituksenamme oli haastatella heitä kahdella Hyvin- vointilomien järjestämällä tuetuilla lomavuoroilla kesän aikana. Saamiemme tietojen mukaan, vapaita ei käytetä muun muassa siitä syystä, koska omaishoitajat eivät halua

luovuttaa omaistaan laitoshoitoon. Laitoshoidon taannuttaa usein ikääntyneen kuntoa ja toisaalta taas omaishoidettavat, jotka ovat parempikuntoisia, eivät halua lähteä kotoaan laitokseen. Tämä on tullut esille keskustellessamme omaishoitajien kanssa erilaisissa yhteyksissä opiskelujemme aikana.

Jouduimme luopumaan haastattelusta, koska emme olisi saaneet tarvitsemaamme tietoa ikääntyneiden ihmisten perhehoidon näkökulmasta. Ohjaajien kanssa pohdimme asiaa ja pääsimme mukaan IkäEhyt -hankkeeseen. Keskustelun tuloksena päätimme järjestää keskustelutilaisuuden ikääntyneiden ihmisten perhehoidosta. Tornioon kutsuttiin Länsi-Pohjan kuntien vanhustyöstä vastaavia viranhaltijoita ja luottamushenkilöitä saamaan lisää tietoa ikääntyneiden ihmisten perhehoidosta sekä lisäksi järjestimme avoimen tilaisuuden kuntalaisille.

Tornion kaupungin vanhustyön johtava hoitaja Maarit Alalahti esitti toiveen kyseisten tilaisuuksien järjestämisestä Torniossa. Tapasimme hänet asian tiimoilta ja sovimme käytännön järjestelyistä sekä tilaisuuksien asiasisällöstä. Keskustelimme myös siitä, keitä tilaisuuksiin kutsuttaisiin.

Lähetimme kutsut sähköpostitse (liite 2) Länsi-Pohjan kuntien sosiaali- ja vanhustyön esimiehille. Kutsuja lähetettiin yhteensä 35 henkilölle. Lisäksi kutsuimme Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirin perusterveydenhuollon kolmihenkeisen yksikön. Kutsuimme myös Omaishoitajat- ja Läheiset Liitto ry:stä kaksi henkilöä, Lappi ja Koillismaahan aluevastaavan sekä Länsi-Pohjan Omaishoitajat ja Läheiset ry:n toiminnanjohtajan. Mediasta kutsuimme Tornion tilaisuuteen Pohjolan Sanomien sekä Lounais-Lapin toimittajat. Kaikki kunnat saivat kutsun kaksi kertaa, mutta osaan kunnista lähetimme kutsun jopa neljään kertaan. Kutsujen määrään vaikutti alkava vuosilomakausi. Pyrimme tavoittamaan mahdollisimman monta henkilöä ja saada heitä vastaamaan kutsuihin.

Saadakseen kutsutut henkilöt tilaisuuteen on kutsun oltava houkutteleva. Kutsun houkuttelevuus alkaa jo kutsun ulkoasusta. Kutsun tarkoituksena on herättää kutsutun kiinnostus asiaa kohtaan. Otsikko valitaan virallisuusasteen mukaisesti. Kutsun tulee olla selkeä ja sisältää tervetuloivotus, aika, paikka, kutsun syy ja ohjelma sekä ilmoittautumispäivämäärä ja ilmoittautumisen vastaanottajan yhteystiedot. (Binder & Kärnä &

Metivier & Miestamo & Salenius & Savinainen & Solonen & Taimio & Åberg & Salo 2006, 51.) Noudatimme näitä periaatteita kutsuja laatiessamme.

Tiedotteeksi Tornion avoimesta tilaisuudesta kuntalaisille lähetimme lehtipuffin paikallislehdille (Pohjolan Sanomat, Lounais-Lappi, Kemi-Tornio kaupunkilehti, Meän Tornionlaakso) (liite 3). Lähetimme ilmoituksen myös Yle Perämeren toimitukseen Menovinkit -osastolle. Lisäksi ilmoituksia oli internetissä Majakka ry:n sivuilla, sekä IkäEhyt -hankkeen blogissa.

Markkinoinnin tulee olla rehellistä ja paikkansapitävää, jotta se olisi eettisesti hyväksyttävää palvelujen esille tuomista. Kulttuuri ja sosiaaliset arvot tulee huomioida viestiä toimitettaessa. Viestin on noudatettava sääntöjä sekä oltava ominaisuuksiltaan yhteiskunnallisesti hyväksyttävä. Viestin perille saamiseksi sen on peilattava yhteiskunnan mieltymyksiä sekä oltava samalla aaltopituudella kohderyhmän kanssa. (von Schantz 2008, hakupäivä 3.9.2013.) Käytimme viestinnässä ja tiedottamisessa paikkansapitävää ja helposti ymmärrettävää suomenkieltä. Hyödynsimme sellaisia tiedotusvälineitä, joilla saavutimme haluamamme kohderyhmän.

8.2 Keskustelutilaisuudet

Tilaisuuksia järjestettäessä täytyy ensimmäiseksi määritellä tilaisuuden tavoite. Tilaisuuksien järjestelyjen vastuhenkilöt on hyvä sopia aluksi. Tilaisuuden teema määrittelee kutsuttavat henkilöt sekä kutsujen sisällön ja niiden lähetystavan. Tilaisuuden ohjelma, aikataulutus sekä tarjoilu ja jaettava materiaali suunnitellaan etukäteen. Lisäksi tilaisuudesta voi tarvittaessa tiedottaa tiedotusvälineille. (Raninen & Rautio 2003, 359.) Olemme käyttäneet oheista tekstiä ohjenuorana tilaisuuksien suunnittelussa.

Järjestimme Länsi-Pohjan kunnissa keskustelutilaisuuksia, joiden aiheena oli ikääntyneiden ihmisten perhehoito. Tilaisuudet järjestettiin toukokuu - elokuun 2013 aikana. Tarkoituksenamme oli järjestää joka kunnassa kaksi tilaisuutta samana päivänä; yksi vanhustyöstä vastaaville viranhaltijoille sekä luottamushenkilöille ja yksi kuntalaisille. Mahdollisuuksien mukaan pyrimme yhdistämään useamman kunnan tilaisuudet. Lisäksi järjestimme keskustelutilaisuudet myös omaishoitajien virkistyspäivässä 4.6.2013 ja

tuetuilla Hyvinvointilomilla omaishoitajille ja -hoidettaville sekä senioreille heinä - elokuussa. Olimme mahdollisuuksien mukaan valmiita esittelemään ikääntyneiden ihmisten perhehoitoa myös muille kiinnostuneille tahoille.

Tilaisuuksissa esittelimme ikääntyneiden ihmisten perhehoitoa Perhehoitoliiton ”Kodista kotiin” -videon avulla. Diaesityksessä kerroimme ikääntyneiden ihmisten perhehoitosta pääpiirteittäin. Pyysimme Omaishoitajat ja Läheiset -Liitto ry:n Lapin ja Koillismaan aluevastaavaa Sirkka Nissi-Onnelaa yhteistyöhön ikääntyneiden ihmisten perhehoidon esittelyyn. Toivoimme häneltä näkemystä ikääntyneiden ihmisten perhehoitoon omaishoitajien näkökulmasta. Olemme koko prosessin ajan tehneet yhteistyötä Nissi-Onnelan kanssa. Tutustuimme häneen Rovaniemellä perhehoitaja kouluttajakoulutuksessa, jossa virisi ajatus yhteistyöstä. Esitysten jälkeen yleisöllä oli mahdollisuus esittää kysymyksiä ja keskustella aiheesta. Yhteistyö Sirkka Nissi-Onnelan kanssa on tukenut aihettamme ja tuonut siihen uutta näkemystä omaishoitajien näkökulmasta. Ensitapaamisesta lähtien hän on ollut kiinnostunut opinnäytetyöstämme ja on halunnut olla tiiviisti mukana prosessissa.

Vanhustyöstä vastaaville viranhaltijoille järjestettäviin keskustelutilaisuuksiin oli varattu aikaa kahdesta neljään tuntia. Tilaisuudet oli tarkoitus videoida, mutta päädyimme ääninauhoitteeseen, koska emme ehtineet saada opastusta videokameran käyttöön ajoissa. Äänitettä käytimme kirjoitusvaiheessa tukemaan analysointia.

Tornion tilaisuuksien jälkeen tulimme siihen tulokseen, että tilaisuuksia on järjestettävä myös muissa Länsi-Pohjan kunnissa. Päätimme pitää tilaisuudet ainoastaan vanhustyöstä vastaaville viranhaltijoille ja luottamushenkilöille, koska valmiita toimintaohjeita ei kunnilla vielä ole olemassa. Ikääntyneiden ihmisten perhehoitoa oli siten mielestämme turha markkinoida vielä kuntalaisille tässä vaiheessa. Ensimmäiseen yhteiseen tilaisuuteen eivät kaikki kunnat osallistuneet, joten uudet tilaisuudet järjestettiin Kemissä ja Pellossa. Kaikki tilaisuudet huomioiden yhtä kuntaa lukuun ottamatta muut IkäEhyt -hankkeessa mukana olevat kunnat olivat edustettuina. Meidät vastaanottaneet kunnat järjestivät itse tilat tilaisuuksien pitämiseen, sekä järjestivät tarjoilut. Lisäksi saimme kutsun omaishoitajien virkistyspäivään tulla kertomaan ikääntyneiden ihmisten perhehoidosta.

Kaiken kaikkiaan 15 vanhustyöstä vastaavaa viranhaltijaa sekä luottamushenkilöä osallistui järjestämiimme keskustelutilaisuuksiin. Edustettuina oli kuntien eri viranhaltijoita muun muassa asumispalveluohjaaja, avopalveluohjaaja, hoivapalveluohjaaja, johtava hoitaja, palvelujohtaja, palveluohjaaja, perusturvajohtaja, potilaskoordinaattori, sosiaali-johtaja, vanhuspalveluneuvoja ja vanhustyönjohtaja. Lisäksi paikalla oli kaksi henkilöä Omaishoitajat- ja Läheiset Liitto ry:stä.

Yleisötilaisuudessa Torniossa oli paikalla 19 henkilöä. Läsä oli useita omaishoitajia sekä eläkeläisiä. Paikalla oli myös Tornion vanhustyöstä vastaavia viranhaltijoita. Kuulijat käyttivät useita puheenvuoroja ja olivat asiasta kiinnostuneita. Myös vanhustyöstä vastaavat viranhaltijat kertoivat kuntalaisille Tornion tämän hetkisen tilanteen ja että Tornio on kiinnostunut ikääntyneiden ihmisten perhehoidosta.

Omaishoitajien virkistyspäivänä pidetyssä tilaisuudessa kuulijoita oli paikalla 20 henkilöä. Omaishoitajien ja -hoidettavien sekä senioreiden tuetuilla hyvinvointilomavuoroilla oli kuulijoita yhteensä 44 henkilöä. Esittelimme ikääntyneiden ihmisten perhehoitoa kertomalla perhehoidosta kertovan materiaalin avulla sekä keskustelemalla kuuntelijoiden kanssa siitä. Näissä paikoissa ei ollut mahdollista näyttää dvd:ltä ”Kodista kotiin” videota, joka olisi auttanut pääsemään asiaan sisälle helpommin. Esittelymme otettiin hyvin vastaan, vaikka jonkin verran kritiikkiä tästä ikääntyneiden ihmisten asumismuodosta nousikin. Perhehoitajan jaksamisesta kyseltiin paljon varsinkin omaishoitajien keskuudessa. Hyviä puolia nousi kuitenkin enemmän esiin, kun niistä keskusteltiin.

Käytimme vanhustyöstä vastaavien viranhaltijoiden tilaisuuksissa learning cafe -menetelmää. Learning Cafessa työskennellään pienissä ryhmissä. Tarkoituksena on oppia, jakaa kokemuksia ja ideoita sekä luoda uutta tietoa ja kyseenalaistaa itsestäänselvyksiä rakentavassa hengessä. Learning Cafe on paikka ajatusten vaihdolle, yhteisen ymmärryksen synnyttämiseksi sekä ratkaisujen etsimiselle. (Kullaslahti 2009, hakupäivä 10.6.2013.)

Pöytäkeskustelut käydään annettuun aiheeseen liittyvästä kysymyksestä. Kysymyksestä nousevat ajatukset kirjoitetaan paperille yhdessä muiden pöydässä istuvien kanssa. Toinen ryhmä voi jatkokehittää ajatuksia. Jokaisessa pöydässä on emäntä tai isäntä, hänen tehtävänä on vauhdittaa keskustelua ja tehdä muistiinpanoja sekä yhteenveto. Pöytä-

ryhmien jäsenet toimivat tiedonsiirtäjinä. Pöytäryhmiä vaihdetaan muutamia kertoja. Pöytäkeskustelujen tulokset puretaan yhdessä puheenjohtajan ohjaamana koko osallistujajoukon kesken. Jokainen pöytäryhmä kiteyttää keskustelujensa tulokset lyhyesti koko osallistujaryhmälle. Lopuksi puheenjohtaja tekee yhteenvedon ja koostaa tuotetun materiaalin muistioksi. (Kullaslahti 2009, hakupäivä 10.6.2013.)

Päätimme käyttää materiaalin keräämiseksi learning cafe -menetelmää, koska se on hyvä tapa saada henkilöt miettimään aihetta sekä jatkojalostamaan toisten ideoita. Yhdessä toteutettu ajattelutyö voi luoda juuret mahdolliselle yhteistyölle jatkossa, kun naapurikuntien tilanteet päivittyvät toisille. Toisen kunnan käytännöt voivat auttaa tai jopa ratkaista toisen kunnan ongelmat perhehoidon käynnistämässä. Kuntien välinen yhteistyö ja yhteisten toimintaohjeiden laatiminen voi näin saada hyvät lähtökohdat. Kokemuksemme tästä menetelmästä ovat olleet positiivisia. Opiskelumme aikana olemme useaan otteeseen käyttäneet kyseistä menetelmää eri kursseilla ja seminaareissa.

Aloitimme tilaisuudet esittäytymiskierroksella, jossa jokainen kertoi työtehtävänsä ja aikaisemman tietonsa ikääntyneiden ihmisten perhehoidosta. Katsoimme dvd:n ”Kodista kotiin” sekä kerroimme ikääntyneiden ihmisten perhehoidosta tekemämme power point -diaesityksen avulla. Diaesityksen päätyttyä keskustelimme aiheesta. Vastaanotto oli myönteinen, vaikka ikääntyneiden ihmisten perhehoito oli joillekin osallistujille uusi asia. Jatkoimme aiheesta learning cafe menetelmällä, johon olimme miettineet kysymykset etukäteen (liite 4).

1. Millaiset valmiudet perhehoidon aloittamiselle?
2. Perhehoidon hyödyt ja haasteet?
3. Perhehoidon tulevaisuus?

Näillä kysymyksillä halusimme selvittää osallistujien ajatuksia ikääntyneiden ihmisten perhehoidosta. Pyysimme osallistujia ryhmässä miettimään kysymyksiä, jotta saisimme useampia mielipiteitä. Yhteenvetona kunnat olivat kiinnostuneita ikääntyneiden ihmisten perhehoidosta, mutta toteutus on vielä alkutekijöissä. Osallistajat olivat sitä mieltä, että perhehoito voi siirtää tai jopa estää tehostettuun laitoshoitoon joutumista ja parantaa ikääntyneen ihmisen elämänlaatua. Perhehoito koettiin hyvänä ja taloudellisena vaihtoehtona ikääntyneen ihmisen hoitomuotona, myös omaishoitajien vapaiden mahdollista-

jana. Haasteina koettiin ikääntyneiden ihmisten perhehoidon markkinointi ja perhehoitajien löytyminen sekä työn sitovuus. Perhehoito nähtiin hyvänä vaihtoehtona ikääntyneiden ihmisten asumis- ja hoitomuotona lähitulevaisuudessa. Keskustelua käytiin ikääntyneiden ihmisten perhehoitoa koskevan toimintaohjeen laatimisesta sekä seutukunnallisesta yhteistyöstä. Esimerkkinä käytimme Sodankylän ja Inarin yhdessä laatimaa toimintaohjetta.

Olemme olleet tiiviisti yhteydessä Perhehoitoliittoon sähköpostitse. Perhehoitoliitosta olemme saaneet ajan tasalla olevaa tietoa ikääntyneiden ihmisten perhehoidon tilanteesta Suomessa sekä tarvittavaa materiaalia muun muassa esitteitä jaettavaksi tilaisuuksissa. Kysyimme Perhehoitoliitolta luvan heidän materiaalinsa käyttämiseen ja tilaisuuksien järjestämiseen. Halusimme varmistaa, että toimintamme ei Perhehoitoliiton mielestä tee hallaa heidän hanketoiminnalleen. Saimme heiltä luvan ja kannustavan vastauksen, että teemme pohjatyötä ikääntyneiden ihmisten perhehoidon eteen Länsi-Pohjan kunnissa.

8.3 Tulokset

Toimintamme opinnäytetyömme ohella on tuonut Länsi-Pohjan alueella näkyvyyttä ikääntyneiden ihmisten perhehoidolle. Aiheesta sekä toiminnastamme on ollut julkaisuja lehdissä, internetissä sekä radiossa ja televisiossa. Pohjolan Sanomat ovat tehneet puhelinhaastattelun ja julkaisseet näkyvät jutut lehdessään sekä internetsivuillaan (liite 5-7). Myös Tornio-Haparanda Info -lehti teki jutun lehteensä (liite 8), joten aihe on levinnyt yli valtakunnan rajojen. Alla olevat internetjulkaisun kommentit osoittavat, että ikääntyneiden ihmisten perhehoito herättää monenlaisia ajatuksia.

*”Miksipäs ei perhehoitoa myös sitä tarvitsevalle ikäihmisille siinä kuin lapsillekin. Se alkaa olla jo yleistä monin paikoin. Ei aina tarvitse epäillä pahinta ja syyllistää olemattomia omaisia- moni vanhus haluaa pärjäällä niin pitkään kuin mahdollista omillaan, eikä vanha ihminen muutu lapseksi missään vaiheessa, vaikka niin luullaan!
Mukava, että on yritteliäitä ja välittäviä koteja tähänkin hommaan!” (Hiltunen 2013, hakupäivä 2.11.2013.)*

”Siis aikaan, jolloin vanhan aapisen tarina ”papasta nurkassa, puulusikalla syömässä” Harmi, että olemme kasvattaneet sukupolven, joille on

hankittu kaikkea (luullimme tekevämme oikein) ja odottavat vain sitä perintöä, jopa häpeävät vanhempiaan.

Peräänkuulutan luontevaa yhteenkuuluvaisuuden tunnetta ja vastuuta ensin omasta elämästä ja sitämystä vastuu kasvaa myös omiin vanhempiin jotka tarvitsevat niin fyysistä kuin taloudellista apuakin.” (Hiltunen 2013, hakupäivä 2.11.2013.)

”koiraakin on pidetty paremmin kuin huutolaispoikaa, kertoi kaiken kokenut vanha mies” (Hiltunen 2013, hakupäivä 2.11.2013.)

”Huutolaisajat tulossa.” (Hiltunen 2013, 2.11.2013.)

Lisäksi olemme kirjoittaneet blogikirjoituksen, joka julkaistiin IkäEhyt -hankkeen julkaisussa ”Hyviä vuosia Lapissa - Toimintamalleja ja työkaluja ikäihmisten elämänhallinnan ja hyvinvoinnin tukemiseen” (liite 9). Julkaisu on saanut osakseen valtakunnallista huomiota sekä erittäin positiivista palautetta.

Tilaisuuksissa mukana olleiden kuntien kiinnostus ikääntyneiden ihmisten perhehoitoa kohtaan vaihteli. Suurimmalla osalla ei ollut aikaisempaa tietoa aiheesta. Ikääntyneiden ihmisten perhehoito nähtiin enimmäkseen positiivisena asiana. Varsinkin kodinomaisuus koettiin positiivisena asiana. Lisäksi ikääntyneiden ihmisten perhehoidon koettiin muun muassa lisäävän elämänlaatua, lisäävän turvallisuuden tunnetta sekä siirtävän tai jopa estävän laitoshoitoon joutumista. Myös uusi vaihtoehto omaishoitajien vapaapäivien mahdollistamiseksi koettiin hyvänä asiana. Halua ikääntyneiden ihmisten perhehoidon käynnistämiseksi löytyi, mutta valmiuksia sen aloittamiselle ei vielä ole. Haasteina kunnat kokivat sopivien perhekotien ja sitoutuvien perhehoitajien löytymisen. Myös perhehoitajan vapaisiin sekä mahdolliseen sairastumiseen varautuminen koettiin haasteena. Lähitulevaisuudessa ikääntyneiden ihmisten perhehoidon nähtiin vastaavan asumispalveluiden tarpeeseen sekä työvoimapulaan. Sen nähtiin myös voivan jatkaa työuraa eläkkeelle siirtymisen jälkeen.

Omaishoitajat mielsivät ikääntyneiden ihmisten perhehoidon turvallisenä ja luotettavana loma-aikojen kotina hoidettavilleen. Siellä olisi aina samat hoitajat, paikka olisi kodinomainen ja tutut tavarat sekä talon tavat. Senioreista muutama oli heti sitä mieltä että voisi hyvinkin muuttaa tällaiseen perheasuntoon, sitten kun se aika koittaa. Mutta oli niitäkin, jotka eivät missään tapauksessa halua asua outojen ihmisten kanssa elämänsä viimeisiä vuosia, jos toimintakykyä ja itsemääräämisoikeutta on vähänkään jäljellä.

Muutama nuorempi omaishoitaja mietti ääneen, että voisi jossakin vaiheessa elämää olla perhehoitaja tai kouluttamassa ikääntyneiden ihmisten perhehoitajia.

Kemissä 15. - 17.10.2013 Perhehoitoliiton järjestämään ikääntyneiden ihmisten perhehoidon kouluttajakoulutukseen osallistui Länsi-Pohjan alueen vanhustyöstä vastaavia viranhaltijoita, omaishoidon edustajia sekä muita tahoja (liitteet 10-11). Aikaisemmin oli tiedossa, että ainakin Tornioista osallistuu viranhaltijoita ikääntyneiden ihmisten perhehoidon kouluttajakoulutukseen. (Maarit Alalahti 6.9.2013, sähköpostiviesti). Osallistujia koulutukseen oli ilmoittautunut yhteensä kymmenen henkilöä. (Leinonen 13.10.2013, sähköpostiviesti). Kemissä ja Torniossa ikääntyneiden ihmisten perhehoitoon suhtaudutaan myönteisesti ja yhteistyö kuntien välillä on mahdollista. Torniossa ikääntyneiden ihmisten perhehoito nähdään yhtenä vaihtoehtona omaishoitajien vapaiden mahdollistajana. Utsjoella on aloitettu saamenkielinen ikääntyneiden perhehoito lokakuun alussa 2013. (Rekinen 2013, A8.)

Koemme, että tuodessamme tietoa ikääntyneiden ihmisten perhehoidosta Länsi-Pohjan kuntiin on osaltaan vaikuttanut siihen, että ihmiset kiinnostuivat ikääntyneiden ihmisten perhehoidosta. Muun muassa tämän vuoksi koulutukseen ilmoittautui riittävä määrä osallistujia, jotta koulutus saatiin järjestettyä tälle alueelle. Tornion kaupunki on päättänyt vuoden 2014 alussa aloittaa laatimaan toimintaohjeet ikääntyneiden ihmisten perhehoitoon. Kuntaan on tullut jo yhteydenotto ikääntyneiden ihmisten perhehoitajaksi haluavalta henkilöltä.

9 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Ikääntyneiden ihmisten perhehoito on tehnyt Suomessa tuloaan kymmenisen vuotta. Monilla hankkeilla on edistetty ikääntyneiden ihmisten perhehoitoa Etelä-Suomessa. Pohjoisessa tämä asumispalvelumalli on vielä melko tuntematon. Ikääntyneiden ihmisten perhehoito jakaa mielipiteitä ennakkoluulojen ja tiedonpuutteen vuoksi. Se rinnastetaan entisaikojen huutolaisuuteen. Tietoa tuomalla kielteiset käsitykset voidaan rikkoa. Viime aikoina ikääntyneiden ihmisten perhehoito on ollut yhä enemmän esillä eri medioissa. Opinnäytetyömme oli siis hyvin ajankohtainen. Television ja lehtien julkaisut ikääntyneiden ihmisten perhehoidosta ovat olleet positiivisesti tukemassa työtämme ja tekemäämme toimintaa.

Ensimmäiset järjestämämme tilaisuudet Torniossa vanhustyön viranhaltijoille ja kuntalaisille onnistuivat mielestämme hyvin. Se nosti odotuksiamme seuraaviin tilaisuuksiin. Jatko oli kuitenkin hieman nihkeää, kun emme saaneet vastauksia kutsuihimme. Vanhustyöstä vastaavien viranhaltijoiden saaminen tilaisuuksiin oli jo vaikeaa ja lisäksi ikääntyneiden ihmisten perhehoito oli vielä niin kaukainen asia, että päätimme olla järjestämättä enempää tilaisuuksia kuntalaisille. Mielestämme se oli oikea ratkaisu. Kuntalaisille voisi järjestää tilaisuuden myöhemmin, mikäli kunta mahdollistaa perhehoidon aloittamisen ikääntyneille ihmisille laatimalla toimintaohjeet.

Mielestämme kuntien vanhustyön esimiesasemassa olevien olisi suotavaa osallistua perhehoitajien kouluttajakoulutukseen. Se antaisi lisää tarvittavaa tietoa aiheesta sekä mahdollisesti edistäisi ikääntyneiden ihmisten perhehoidon aloittamista kunnissa. Yhteiseen koulutukseen osallistuminen voisi lisätä seutukunnallista yhteistyötä sekä verkostoitumista. Tällaista yhteistyötä ja verkostoitumista on jo tehty Pohjois-Lapin seutukunnan kuntien kesken. Lyhyellä aikavälillä he ovat laatineet yhteiset toimintaohjeet ikääntyneiden ihmisten perhehoidolle sekä käynnistäneet perhehoitajakoulutuksen. Keskusteluissa on myös noussut esiin ajatus mahdollisuudesta valtakunnan rajoja ylittävästä ikääntyneiden ihmisten perhehoidosta. Terveystieteiden tutkimuksessa tehdään jo yhteistyötä muun muassa Tornion ja Haaparannan välillä. Olemme myös kertoneet omia kokemuksia käymästämme kouluttajakoulutuksesta sekä suositelleet osallistumista syksyllä 2013 alkavaan Perhehoitoliiton järjestämään koulutukseen.

Olemme mielestämme onnistuneet opinnäytetyön tavoitteessamme hyvin. Vanhustyöstä vastaavien viranhaltijoiden keskustelutilaisuuksiin osallistui kuudesta kutsutusta kunnasta viisi, mikä on hyvä tulos. Vastaanotto oli pääosin positiivista ja ikääntyneiden ihmisten perhehoito herätti kiinnostusta. Mielestämme esittelimme aiheitamme riittävän kattavasti. Keskityimme perusasioihin. Se oli hyvä ratkaisu, koska monella osallistujalla ei ollut aiheesta tarkempaa tietoa. Perhehoitoliiton Kodista kotiin -videon esittäminen tilaisuuksien alussa auttoi aiheeseen tutustumisessa ja herättämään osallistujien mielenkiinnon. Aihe on ajankohtainen vanhustyön esimiesasemassa oleville, joten järjestämämme tilaisuudet tulivat sopivalla hetkellä. Olemme pohtineet vaihtoehtoista aiheen esittelytapaa, mutta mielestämme tätä ei voinut muulla tavoin esittää yhtä hyvin näillä resursseilla, mitä meillä on ollut käytettävissä.

Tavoitteenamme oli myös saada Länsi-Pohjan kunnat tekemään yhteiset toimintaohjeet ikääntyneiden ihmisten perhehoidolle. Koska aihe oli niin uusi tällä alueella, yhteistyö kuntien välillä ja toimintaohjeiden laatiminen jäi harkintaan. Uuden asian ymmärtäminen ja mahdollinen käynnistäminen ottaa oman aikansa.

Kuntalaisille järjestetyissä neljässä erilaisessa tilaisuudessa koemme onnistuneemme. Saimme keskustelua aikaiseksi ja ihmiset kiinnostuivat aiheesta. Kuulijakunta koostui muun muassa työssäkäyvistä, omaishoitajista ja -hoidettavista sekä senioreista. Tavoitimme tilaisuuksissa kuulijoita, joille aihe voi olla ajankohtainen.

Tutkitun tiedon löytäminen aiheesta oli haasteellista, koska Suomessa ikääntyneiden ihmisten perhehoitoa on ollut suhteellisen lyhyen aikaa. Haasteita toi myös tiedon viedä kuntiin. Lähestyimme vanhustyön viranhaltijoita sähköpostilla, jossa kutsuimme heidät kuulemaan ikääntyneiden ihmisten perhehoidosta. Osa kunnista ei vastannut ilmoittautumisajan sisällä kutsuun. Pidensimme ilmoittautumisaikaa sekä lähetimme uusia kutsuja useampaan kertaan. Sovimme, että olemme kuntiin yhteydessä ainoastaan sähköpostitse. Emme halunneet liian aggressiivisesti lähestyä kuntia aiheellamme, ettei se käänny negatiiviseksi aiheeksi vanhustyön viranhaltijoille. Tämän vuoksi emme olleet puhelimitse yhteydessä kuntiin. Koimme, että jos kiinnostus asiaa kohtaan heräsi kunnissa, niin he reagoivat sähköpostikutsuihin.

Tilaisuuksissa, joissa emme voineet käyttää ikääntyneiden ihmisten perhehoidon esitelmateriaalia muun muassa dvd:tä ja diasarjoja, asian ymmärretyksi tekeminen oli haasteellista. Haluttuun lopputulokseen pääseminen vaati perusteellisempaa keskustelua aiheesta. Käsitteitä täytyi perustella syvällisemmin eri näkökulmista. Keskustelujen pitäminen aiheessa oli työlästä, koska ajatus lähti herkästi sivuraiteille.

Olemme pyrkineet tekemään kirjoitustyötä kolmestaan, koska sillä tavalla saimme keskustelua ja useampia mielipiteitä sekä näkökulmia aiheeseen. Alkuvuoden olimme työharjoittelussa Espanjassa, jonka vuoksi aloitimme opinnäytetyön tekemisen vasta huhtikuun puolessa välissä. Harjoittelun aikana oli paljon töitä ja materiaalin etsiminen oli vaikeaa huonojen internetyhteyksien vuoksi. Yhteisen ajan löytäminen on ollut haastavaa varsinkin kesän aikana. Jokaisella on ollut omat menonsa ja työnsä.

Olemme nyt vieneet tietoa ikääntyneiden ihmisten perhehoidosta ja sen hyödyistä ikääntyneille ja kunnille sekä ajatusta sen käynnistämisestä. Seuraava askel kunnilla olisi ikääntyneiden ihmisille perhehoidon toimintaohjeiden laatiminen. Länsi-Pohjan alueelle olisi hyvä laatia yhteiset toimintaohjeet. Kunnat ovat pienellä alueella lähellä toisiaan, joten ikääntyneiden ihmisten sijoittamista voisi toteuttaa yli kuntien rajojen. Yhdeksi uudeksi opinnäytetyöksi voisi ehdottaa yhteisen toimintaohjeen laatimisen prosessin kuvaamista. Toinen mahdollisuus olisi tutkia Lapissa käynnistynyttä ikääntyneiden ihmisten perhehoitoa. Se voisi tuoda tukea ikääntyneiden ihmisten perhehoidon käynnistämiseksi Länsi-Pohjan kunnissa.

Ammattietiikkaa sosiaalialan työssä on halua ja kykyä nähdä ja kuulla erilaisia vaihtoehtoja arjen toiminnoissa sekä mahdollistaa asiakkaan näkemysten esille tuominen. Asiakassuhteen tulee olla luottamuksellista ja ammattilaisen pitää kunnioittaa asiakkaan yksityisyyttä noudattamalla salassapitosäännöksiä. Sanoillaan ja tekemisillään ammattilainen rakentaa luottamuksellisen, tasapuolisen ja arvokkaan asiakassuhteen. Yhteistyöllä sosiaalialan ammattilainen edistää tarpeellisten palveluiden aikaansaamista sekä niiden oikeudenmukaista toteutumista. Työn on oltava verkostoitunutta ja moniammatillista hyvän tuloksen aikaan saamiseksi. (Arki, arvot, elämä, etiikka 2005, 6, 8, 21-22 26.) Mielestämme geronomilla laaja-alaisuutensa vuoksi on valmiuksia kehittää ja organisoida ikääntyneiden ihmisen perhehoitoa kunnassa. Koulutuksen aikana opitaan moniammatilliseen yhteistyöhön muun muassa sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten

kanssa. Onnistuakseen perhehoito edellyttää hoitoon osallistuvien yhtenäistä näkemystä ”ikäntyneen ihmisen hyvästä”.

Omaa ja yhteistyökumppaneiden toimintaa on arvioitava kriittisesti sekä käytävä keskustelua moniammatillisen työn menettelytavoista ja tavoitteista. Oman osaamisen ohella tulee arvostaa myös muiden yhteistyötahojen ammattitaitoa ja pätevyyttä. Sosiaalialan ammattilaiset ovat vuorovaikutukseen erikoistuneita. Viestin saaminen perille esimiehille, hallintoon, päättäjille taikka julkisuuteen vaatii ammattitaitoista osaamista. (Arki, arvot, elämä, etiikka 2005, 26-27.) Olemme olleet yhteydessä niiden vanhustyöstä vastaavien viranhaltijoiden kanssa, jotka voivat viedä ikääntyneiden ihmisten perhehoitoa eteenpäin kunnassaan. Valmistuvina geronomeina olemme seniori- ja vanhustyön asiantuntijoita. Osaamme koulutuksesta saamiemme tietojen ja taitojen avulla perustella ikääntyneiden ihmisten lisääntyvien palveluiden tarvetta muuttuvassa yhteiskunnassa. Ymmärrämme myös moniammatillisen yhteistyön merkityksen kehitettäessä palveluita ikääntyneille ihmisille.

Olemme saaneet esiintymiskokemusta ja varmuutta esiintymiseemme esitellessämme ikääntyneiden ihmisten perhehoitoa, erilaisissa keskustelutilaisuuksissa. Olemme perehtyneet asiaan syvällisesti ja etsineet luotettavia lähteitä, joiden avulla olemme pystyneet perustelemaan aiheitamme. Koimme että meidät otettiin asiantuntijoina vastaan tilaisuuksissa. Tutustuimme uusiin ihmisiin ja loimme suhteita, jotka ovat auttaneet meitä opinnäytetyötä tehdessämme. Olemme saaneet tehdä moniammatillista yhteistyötä eri tahojen kanssa. Geronomiopiskelujen aikana olemme yhdessä tehneet ryhmänä useita opintoihin liittyviä tehtäviä. Keskustelemalla toistemme kanssa, olemme oppineet pohtimaan asioita monesta näkökulmasta. Näistä kokemuksista on ollut hyötyä tässä työssä. Olemme perustelemalla ja pohtimalla päässeet yhteisymmärrykseen eriävistä mielipiteistä. Opinnäytetyömme aikana olemme kokeneet erilaisia vastoinkäymisiä muun muassa stressiä, turhautuneisuutta sekä kielteistä suhtautumista aiheitamme kohtaan. Ryhmätyöskentelyssä oli se etu, että pystyimme tukemaan toisiamme. Ryhmässä on voimaa.

Toivomme, että ikääntyneiden ihmisten perhehoidosta tulee osa vanhuspalveluita Länsi-Pohjan kunnissa lähitulevaisuudessa. Olemme sitä mieltä, että perhehoitoa kehittämällä siitä saadaan toimiva kokonaisuus, jossa otetaan huomioon ikääntynyt ihminen sekä perhehoitaja kokonaisvaltaisesti. Mielestämme tähän palvelumuotoon tarttuminen on

kunnille hyvä mahdollisuus vastata jatkuvasti kasvavaan asumispalvelutarpeeseen. Kysymmekin, onko kunnilla varaa jättää ottamatta ikääntyneiden ihmisten perhehoitoa osaksi palvelujärjestelmää?

Annetaan meille kaikille mahdollisuus vanheta arvokkaasti.

Sitten kun...

*Sitten, kun en enää muista nimeäni.
Sitten, kun tämä päivä on sekoittunut eiliseen.
Sitten, kun aikuiset lapseni ovat kasvaneet
muistoissani pieniksi jälleen.
Sitten, kun en enää ole tuottava yksilö.
Kohdelkaa minua silloinkin ihmisenä.
Välittäkää minusta.
Antakaa rakkautta.
Koskettakaa hellästi.
Kello hidastaa,
eräänä päivänä se pysähtyy kokonaan.
Mutta siihen on vielä aikaa.
Antakaa minulle arvokas vanhuus.*

(TunteVa, suomalainen validaatiomenetelmä, hakupäivä 26.10.2013.)

LÄHTEET

- Alalahti, Maarit, johtava hoitaja, Tornion kaupunki/Vanhus- ja hoivapalvelut. VS: Perhehoito. Sähköpostiviesti hannu.alajarvi@edu.tokem.fi 6.9.2013.
- Alkoholi uuvuttaa maksaa salakavalasti. Kuka hoitaa vanhukset ja millä rahalla? Tri kotillomaanikko nyppii hiukset päästään 2013. Akuutti jakso 19/42. Dokumentit ja fakta. Esitetty 2.10.2013 Yle TV 1.
- Arki, arvot, elämä, etiikka - Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet 2005. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. Ammattieettinen lautakunta. Helsinki.
- Binder, Tesi & Kärnä, Eija & Metivier, Catherine & Miestamo, Riitta & Salenius, Pirjo & Savinainen, Pekka & Solonen, Sirpa & Taimio, Anneli & Åberg, Kristiina & Salo, Kari 2006. Liikeviestinnän käsikirja - Viestit vaihtoon 7 kielellä. Edita Publishing Oy, Helsinki.
- Current developments in care of the elderly in Sweden 2007. Artikelnr 2007-131-40. Publicerad www.socialstyrelsen.se, september 2007. Hakupäivä 17.9.2013
<http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/9296/2007-131-40_200713140.pdf>
- Forma, Leena & Jylhä, Marja & Aaltonen, Mari & Raitanen, Jani & Rissanen, Pekka 2012. Vanhuuden viimeiset vuodet – pitkäaikaishoito ja siirtymät hoitopaikkojen välillä. Kunnallissalan kehittämissäätiön. Tutkimusjulkaisu-sarjan julkaisu nro 69. © Pole-Kuntatieto Oy ja kirjoittajat. Vammalan Kirjapaino Oy, Sastamala. Hakupäivä 21.9.2013. <<http://www.kaks.fi/sites/default/files/Tutkimusjulkaisu%2069.pdf>>
- Havukainen, Silja & Kaisto, Katri 2008. Vanhusten lyhytaikainen perhehoito omaishoidon tukena. Opinnäytetyö, Jyväskylän AMK
- Hiltunen, Juhani 2013. Ikäihmisten perhehoito tekee tuloaan. Hakupäivä 2.11.2013.
<http://www.pohjolansanomat.fi/cs/Satellite?c=AMArticle_C&childpagename=PSA_newssi-te%2FAMLayout&cid=1194812137448&p=1194613330149&pagename=PSAWrapper>
- Hyytiälä, Kristiina & Peltomaa, Mari 2013. Omaishoitajien palvelujen käyttö ja kiinnostus ikäihmisten perhehoitoa kohtaan - raportti päijät-Hämeen omaishoitajille suunnatun kyselyn tuloksista. Väli-Suomen Ikäkaste II / Päijät-Hämeen Pätevä -hanke 22.4.2013.
- IkäEhyt - Hankkeen esittely. Hakupäivä 26.10.2013.
<<http://some.lappia.fi/blogs/ikaehyt/hankkeen-esittely/>>
- Ikäihmisten perhehoidon toimintaohje 2013. Inarin kunta. Sosiaali- ja terveyslautakunta 28.5.2013. Voimaan 1.7.2013. Hakupäivä 21.9.2013.
<<http://poytakirjat.inari.fi/kokous/20131578-2-14672.PDF>>
- Ikäihmisten perhehoito 2012. Mikkelin seudun sosiaali- ja terveystoimi. Hakupäivä 26.11.2012. <<http://www.mikkelinseutusote.fi/vanhuspalvelut/vanhusten-perhehoito>>.
- Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelma käyntiin. Hakupäivä 5.9.2013.
<http://www.ym.fi/fiFI/Ajankohtaista/Tiedotteet/Ikaantyneiden_asumisen_kehittamisohjelma%288954%29>
- Jaakkola, Jouko 1994. Sosiaalisen kysymyksen yhteiskunta. Teoksessa: Jaakkola, Jouko & Pulma, Panu & Satka, Mirja & Urponen, Kyösti 1994. Armeliaisuus, yhteisöapu, sosiaaliturva - Suomalaisen sosiaaliturvan historia. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Kaarinaan nousee Suomen ensimmäinen seniorien perhehoitokylä - *Inhimillinen, yhtei*

- söllinen ja kodinomainen vaihtoehto vanhustalvalulle*. Hakupäivä 1.10.2013.
<<http://www.kaarinanuutiset.fi/index.php/arki-ja-ihminen/seniorit/item/19170-kaarinaan-nousee-suomen-ensimm%C3%A4inen-seniorien-perhehoitokyl%C3%A4>>
- Kainlauri, Anne 2007. Ideasta hyvinvointialan yrittäjäksi. WSOYpro, Helsinki.
- Kankkunen, Päivi & Vehviläinen-Julkunen, Katri 2009. Tutkimus hoitotieteessä. Sano ma Pro Oy.
- Kansallinen omaishoidon kehittämisohjelma. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2013:10. Työryhmän väliraportti- Sosiaali- ja terveysministeriö Helsinki 2013. Hakupäivä 21.9.2013.
<http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=6511574&name=DLFE-26431.pdf>
- Kautto, Mikko 2013. Väestörakenteen muutos yhteiskuntapolitiikan haasteena. Helsingin yliopisto 22.1.2013. Hakupäivä 5.9.2013.
<<http://blogs.helsinki.fi/akaristo/files/2013/01/Suomi-ik%C3%A4%C3%A4ntyy-2013-Kautto-pdf.pdf>>
- Kivelä, Sirkka-Liisa 2009. Depressiosta tasapainoon - Hyvä elämä iäkkäänä. Vammalan Kirjapaino Oy, Sastamala.
- Klemola, Annukka 2006. Omasta kodista hoitokotiin - Etnografia keskipohjalaisten vanhusten siirtymävaiheesta. Väitöskirja. Kuopion yliopisto, Kuopio.
- Kodista kotiin - Hemifrån - Hem igen 2011. DVD. Perhehoitoliitto
- Kullaslahti, Jaana 2009. HAMK Learning Cafe. Hakupäivä 10.6.2013.
<<https://wiki.hamk.fi/display/EOPE/Learning+Cafe>>.
- Kuukkanen, Maria 2008. Vanhusten perhehoito. Teoksessa: Ketola, Jari (toim.). Sijoita perheeseen - Perhehoito inhimillisenä ja taloudellisena vaihtoehtona. WS Bookwell Oy, Juva.
- Laki omaishoidon tuesta 2.12.2005/937.
- Leinonen, Raija, projektityöntekijä, Perhehoitoliitto ry. VS: Ikääntyneiden perhehoitajien ja kotien määrä Suomessa. Sähköpostiviesti merja.simoska@edu.token.fi 24.4.2013.
- Leinonen, Raija, projektityöntekijä, Perhehoitoliitto ry. VS: Opinnäytetyö. Sähköposti viesti hannu.alajarvi@edu.token.fi 22.10.2013.
- Mitä omaishoito on?. Hakupäivä 25.7.2013.
<<http://www.omaishoitajat.fi/mit%C3%A4-omaishoito>>
- Omaishoidon tuesta sopimuksen tehneitä 65 vuotta täyttäneitä hoitajia vuoden aikana yhteensä, kunnan kustantamat palvelut. Hakupäivä 25.4.2013
<<http://uusi.sotkanet.fi/portal/page/portal/etusivu/hakusivu/tulossivu?regionCount=6¤tEvent=getData&sexCount=1&setId=p85c1a784c430d8b652c6b05b204c329557a93ff51c58b4&indCount=1&yearCount=4>>
- Omaishoidon tuki, 65 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana, kunnan kustantamat palvelut . Hakupäivä 12.10.2013.
<<http://uusi.sotkanet.fi/portal/page/portal/etusivu/hakusivu/tulossivu?regionCount=6¤tEvent=getData&sexCount=1&setId=p85c1a784c430d819d40db7552444f982bccfbc6fdc6b3b&indCount=3&yearCount=4>>
- Parasta perhehoitoa - Perhehoidon tietopaketti 2012. Perhehoitoliitto ry.
- Perhehoidossa olleet vanhukset 31.12. 2009-2011. Kunnan kustantamat palvelut. Haku päivä 25.4.2013.
<<http://uusi.sotkanet.fi/portal/page/portal/etusivu/hakusivu/tulossivu?currentEvent=drill®ionCount=1&sexCount=1&eventParameter=1942&setId=p85c1a784c430d8b652c6b05b204c329557a93ff51c58b4&indCount=4&yearCount=5>>
- Perhehoitajalaki 3.4.1992/312.
- Perhehoidon palkkiot ja korvaukset vuonna 2013 2012. Kuntainfo 9/2012. 18.12.2012.

- Hakupäivä 20.9.2013. <<http://www.stm.fi/tiedotteet/kuntainfo/kuntainfo/-/view/1846696#fi>>
- Raninen, Tarja & Rautio, Jaana 2003. Käsikirja - Mainonnan ABC. WS Bookwell Oy, Porvoo.
- Rekinen, Jyri-Jussi 2013. Ikäihmisten perhehoito tekee tuloa Meri-Lappiin. Pohjolan Sanomat 18.10.2013, A8.
- Sosiaalihuoltolaki 17.9.1982/710.
- Tapio, Raija 2012. Vanhuksia perhehoitoon. Hakupäivä 17.4.2013. <<http://www.kaleva.fi/uutiset/pohjois-suomi/vanhuksia-perhehoitoon/565626/>>.
- Tiedä, taida, selviydyt -Palveluopas 2012-2013. Omaishoitajat ja Läheiset -Liitto ry.
- Toivanen, Maarit 2010. Vanhusten perhehoito toimeksiantosopimuksella Etelä-Pohjanmaalla - Johtavien viranhaltijoiden ajatuksia vanhusten perhehoidosta. Opin- näytetyö. Seinäjoen ammattikorkeakoulu.
- Tunne perhehoito 2011-2014. Hakupäivä 22.4.2013. <<http://www.perhehoitoliitto.fi/perhehoito/vanhukset.html>>.
- TunteVa, suomalainen validaatiomenetelmä, hakupäivä 26.10.2013. <http://www.socom.fi/sites/default/files/u7/POSTERIT/Tunteva_vattulainen.pdf>
- Urponen, Kyösti 1994. Huoltoyhteiskunnasta hyvinvointivaltioon. Teoksessa: Jaakkola, Jouko & Pulma, Panu & Satka, Mirja & Urponen, Kyösti 1994. Armeliaisuus, yhteisöapu, sosiaaliturva - Suomalaisen sosiaaliturvan historia. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Uusitalo, Laila. Sosiaalitoimi 1870-1900. Hakupäivä 10.6.2013. <<http://www.uta.fi/yky/arkisto/koskivoimaa/arki/1870-00/vaivaiset.htm>>.
- Vanhuspalvelulaki 28.12.2012/980.
- Vanhusten perhehoidon käyttöönotto Tampereella -Selvitys 2012. Väli-Suomen Ikäkas te, Tampereen Pekka -hanke. Tampereen kaupunki.
- Viinämäki, Leena & Saari Erkki 2007. Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Gummerus Oy, Jyväskylä.
- von Schantz, Martin 2008. Markkinointi – hyve vai pahe? Hakupäivä 3.9.2013. <<http://www.hyvejohtajuus.fi/51/markkinointi-hyve-vai-pahe/>>

LIITTEET

- Liite 1. Opinnäytetyön hankkeistussopimus, IkäEhyt -hanke
- Liite 2. Kutsu vanhustyöstä vastaaville viranhaltijoille ja luottamushenkilöille
- Liite 3. Lehtipuffi ”Ikääntyneiden perhehoitoa Länsi-Pohjan kuntiin”
- Liite 4. Ikääntyneiden ihmisten perhehoidon learning cafe -koonti
- Liite 5. Ikäihmisten perhehoitoa kaavaillaan myös Tornioon. TornioHaparanda Info -lehti.
- Liite 6. Ikääntyneiden perhehoito puheenaiheena Torniossa
<http://www.pohjolansanomat.fi/cs/Satellite?c=AMArticle_C&childpagename=PSA_newssi-te%2FAMLayout&cid=1194812055824&p=1194613330149&pagename=PSAWrapper>
- Liite 7. Ikäihmisten perhehoito tekee tuloaan (puhelinhaastattelu)
<<http://www.pohjolansanomat.fi/PS-Uutiset/1194812137448/artikkeli/ikaihminen+perhehoito+tekee+tuloaan.html>>
- Liite 8. Ikäihmisten perhehoito on tulossa. Pohjolan Sanomat.
- Liite 9. Opinnäytetyönä tietoa ikääntyneiden perhehoidosta Länsi-Pohjan kuntiin. Hyviä vuosia Lapissa - Toimintamalleja ja työkaluja ikäihmisten elämänhallinnan ja hyvinvoinnin tukemiseen.
- Liite 10. Ikäihmisten perhehoito tekee tuloa Lappiin. Pohjolan Sanomat.
- Liite 11. Perhehoito mahdollistaa ikäihmisille yksilöllisen huolenpidon. Lounais-Lappi.

Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu ja alla mainittu toimeksiantaja sopivat tällä sopimuksella opiskelijatyönä tehtävän hankkeistetun opinnäytetyön tekemisestä.

Toimeksiantaja			
Nimi	Ikä Ehyt - hanke		
Osoite	Meripuistokatu 20 94100 Kemi		
Puh.	010 38350 (vaihte)	Sähköpostiosoite	
Yhdyshenkilö/työelämäohjaaja			
Nimi			
Osoite			
Puh.		Sähköpostiosoite	
Oppilaitoksen tiedot			
Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu			
Opinnäytetyön ohjaajan nimi	Eija Jumisko Riitta Kettunen		
Nimi			
Osoite			
Puh.		Sähköpostiosoite	
Opinnäytetyön tekijä(t) (nimi, koulutusohjelma, yhteystiedot)			
Hanna Alajärvi, Vanhustyön koulutusohjelma Geronomi AMK p. 044 3086095 Pauliina Rajulampi, " " " " p. 040 5587834 Merja Simonska, " " " " p. 040 5815483			
Opiskelijanatyönä tehtävän opinnäytetyön tiedot:			
Opinnäytetyön nimi/aihe	Tietoa ikääntyneiden perhehoidosta Länsi-Rohjan kunnissa		
Työn aikataulu			
Opinnäytetyöstä aiheutuvista kustannuksista vastaa	Ikä Ehyt - hanke		
Tulosten salassapidosta sovitaan seuraavaa			

Opinnäytetyön hankkeistusta koskevat tiedot:

- Toimeksiantaja maksaa joko ammattikorkeakoululle tai opiskelijalle työn tekemisestä ja tästä on kirjallisesti sovittu ennen opinnäytetyön aloittamista.
- Opinnäytetyön ohjaukseen osallistuu nimetty työelämän edustaja ja tästä on kirjallisesti sovittu ennen opinnäytetyön aloittamista.
- Toimeksiantajan tarkoituksena on alusta lähtien hyödyntää opinnäytetyön tuloksia ja tästä on sovittu kirjallisesti ennen opinnäytetyön aloittamista.

Jos tähän sopimukseen tulee muutoksia, on se jokaisen osapuolen uudelleen hyväksyttävä ja allekirjoitettava.

Tämä sopimus on tehty 3 kappaleena, yksi jokaiselle sopijaosapuolelle.

Paikka Kemissä Aika 10/4 2013

AMK:n edustaja

Toimeksiantajan edustaja

Opinnäytetyön tekijä(t)

Tervehdys Länsi-Pohjan kuntien vanhustyön edustajat!

Olemme kolme geronomiopiskelijaa Kemi-Tornion ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötä ikääntyneiden perhehoidosta Länsi-Pohjan kunnissa. Opinnäytetyö liittyy IkäEhyt –hankkeeseen ja toteutetaan osittain perhehoidon esittelynä. Tilaisuuden järjestäminen on osa opinnäytetyötämme. Tavoitteenamme on tuoda tietoutta ikääntyneiden perhehoidosta Länsi-Pohjan kuntiin sekä kartoittaa perhehoidon mahdollisuutta yhtenä vaihtoehtona ikääntyneiden asumispalveluissa.

Kutsumme Teidät keskustelemaan tilaisuuteen, jonka teemana on perhehoidon mahdollistaminen ikääntyneille Länsi-Pohjan kunnissa. Tilaisuus järjestetään **7.5.2013** kello **12-16** Tornion terveystieteiden keskuksessa hallinnon neuvotteluhuoneessa.

Ilmoittautumiset **30.4.2013** mennessä merja.simoska@edu.tokem.fi

Tervetuloa!

Ystävällisin terveisin geronomiopiskelijat Hannu Alajärvi, Merja Simoska, Pauliina Pa-julampi

Ikäntyneiden perhehoitoa Länsi-Pohjan kuntiin?

Perhekoti on yksityisen perheen koti, jossa annetaan perhehoitoa. Perhehoito on ikäihmiselle erityisen sopiva hoitomuoto silloin, kun toimintakykyyn vaikuttavat korkean iän mukanaan tuoma hauraus ja turvattomuuden tunne. Lähes kaikilla perhehoidossa olevilla ikäihmisillä on jokin muistiin vaikuttava dementoiva sairaus. Perhehoitoa käytetään myös ikääntyvää läheistään hoitavan omaishoitajan vapaan mahdollistajana. Perhehoito on sosiaalihuoltolain mukaista sosiaalipalvelua ja sen järjestäminen on kunnan tehtävä.

Perhehoitajaksi voi ryhtyä tehtävään sopiva henkilö, joka on saanut ennakovalmennuksen ja jolla on

vaadittavat perhehoitajan tehtävään edellyttävät valmiudet. Perhehoitajalta ei vaadita aikaisempaa hoitoalan koulutusta.

Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun geronomiopiskelijat tekevät opinäytetyötä aiheesta ikäntyneiden perhehoidon tarve Länsi-Pohjan kunnissa. Opinnäytetyö liittyy IkäEhyt-hankkeeseen.

Tervetuloa kuulemaan lisää aiheesta ja keskustelemaan tilaisuuteen, jonka teemana on perhehoidon mahdollistaminen ikäntyneille Länsi-Pohjan kunnissa. Tilaisuus järjestetään 7.5. kello 18–20 Torniossa Aineen taidemuseon auditoriossa.

Meän

Tornionlaakso

18.4.13

IKÄÄNTYNEIDEN IHMISTEN PERHEHOIDON LEARNING CAFE -KOONTI

KYSYMYKSET:

1. Millaiset valmiudet perhehoidon aloittamiselle?
2. Perhehoidon hyödyt ja haasteet?
3. Perhehoidon tulevaisuus?

VASTAUKSET:

1. Millaiset valmiudet perhehoidon aloittamiselle?

- "Halua perhehoidon aloittamiselle löytyy, valmiuksia ei vielä ole, mutta kiinnostus on kova!"
- "Kiinnostus on, ollaan lähtötelineissä."
- myönteinen suhtautuminen
- kiinnostuneita uudesta toimintamallista
- tällä alueella isona haasteena kulttuuri kysymys ”ihmiset hoitavat itse omansa”
- mistä saadaan perhehoitajia/koteja
- ei pystytä järjestämään koulutusta vain Pellon kunnanalueella
-

2. Perhehoidon hyödyt:

- "Siirtää tai jopa estää tehostettuun tai laitoshoitoon joutumista."
- "Elämänlaatu paranee "elämää vuosiin"."
- "Lisää vaihtoehtoja omaishoitajien vapaapäivien järjestämiseen."
- "Siirtää raskaampaa "hoitoa"."
- "Hyvä vaihtoehto."
- "Vastaa työvoimatarpeeseen."
- "Kunnalle taloudellinen vaihtoehto."
- "Lisää elämänlaatua."
- antaa enemmän valinnan mahdollisuuksia
- hoitaja ei vaihdu
- koetaan turvalliseksi
- kodinomaisuus

Perhehoidon haasteet:

- "Perhehoitoon sitoutuneiden hoitajien löytäminen."
- "Markkinoinnin ja rekrytoinnin haasteet."
- "Hoitajien työn riittävä tukeminen."
- "Mistä löytyy tekijät?"
- "Sitovuus 24/7."
- "Äkillinen lomitustarve."
- "Asukkaiden henkilökemiat."
- "Ohjauksen resurssointi."
- "Vertaistuki."
- "Ansioepävarmuus."
- saattohoito
- omaisten suhtautuminen

- perhehoitajan sairastuminen
- Rava toimintakykyarvio- onko kriteerinä hoidon keskeytyminen
- tilat
- perhehoitajien löytäminen ja soveltuvat asiakkaat

3. Perhehoidon tulevaisuus?

- "Ehdottoman hyvä vaihtoehto ikäihmisen asumiseen tulevaisuudessa."
- "Ikäihmisten kasvava määrä aiheuttaa kunnille paineita uusien asumismuotojen tukemiseen/järjestämiseen."
- "Onko vaihtoehto jatkaa työuraa?"
- "Tuo mahdollisuuden aktiiviseen perhekeskeiseen vanhuuteen."
- Perhehoidolle tarvetta ikääntyneiden määrän kasvaessa
- Perhehoidon tunnettavuuden lisääminen
- "Otettava käyttöön nyt."
- Todennäköisesti tulee lisääntymään
- mahdollisuuksien mukaan kunnasta osallistuu työntekijä perhehoitajakouluttaja koulutukseen lokakuussa 2013, joka järjestetään Kemissä

Ikäihmisten perhehoitoa kaavaillaan myös Tornioon

Ikäihmisten perhehoito ottaa Suomessa ensiaskeleitaan. Perhehoitokoteja on koko valtakunnassa tällä hetkellä vajaat 60 ja niissä on hoidossa hieman alle sata ikäihmistä. Lapissa ei ole tällaisia paikkoja vielä yhtään. Monissa kunnissa ollaan asian suhteen lähdössä liikkeelle. Näin on myös Torniossa. "Kaikki keinot on syytä ottaa käyttöön", toteaa Tornion vanhus- ja hoitopalvelujen johtava hoitaja Maarit Alalahti.

Perhehoitoon halukkaita varmasti löytyy, joten hoidon toteutuminen on kiinni perhehoitopaikoista. Perhehoitajana voi olla eläkeläinenkin.

-Kunta palkkaa toimeksiantosopimuksella perhehoitajan kotiin. Hoito siis tapahtuu yksityiskodissa. Perhehoitajat tulevat kunnan vanhustyöntekijöiden rinkiin ja kunta nimeää hoitajalle vastuutyöntekijän.

Hoito voi olla ympäristä osavuorokautista, pitkäkestoista tai lyhytaikaista, kertoivat Kemi-Tornio ammattikorkeakoulun geronomiopiskelijat Hannu

Alajärvi, Pauliina Pajulampi ja Merja Simoska, jotka tekevät opinnäytetyötä ikäihmisten perhehoidosta.

Hoidettavan elinympäristönä on koti, mikä tukee ihmisen toimintakykyä arjen toimiin osallistumisen myötä. Ikäihminen otetaan perheenjäseneksi. Jokaisella hoidettavalla on oma huone, jonka hän voi itse kalustaa. Kun hoidettavien määrä on korkeintaan neljä, hoitaja ei tarvitse alan koulutusta, ainostaan perhehoitajan koulutuksen. Kun hoidettavia on 5-7, tarvitaan kaksi perhehoitajaa ja toisella on oltava säädetty koulutus.

Kunta hyväksyy kodin ja henkilön soveltuvuuden.

Toimeksiantosopimuksessa luetellaan tarkkaan hoitopalkkio, kustannusten korvaus ja perhehoitajan kunnalta saama tuki omaan työhönsä.

-Tampereella kustannusten korvaus ja hoitopalkkio neljästä ikäihmisestä on kuukaudessa yhteensä 7650 euroa. Kunta perii hoidettavan eläkkeestä 85 % hoitomaksua. Jos eläkkeen suuruus on 1400 euroa, kunnan osuudeksi jää henkilöä kohti 1032 euroa kuukaudessa eli hoitopäivän hinnaksi tulee 34 euroa. Laitospaikan hinta on 100-200 euroa kuussa, kertoi Perhehoitoliiton aluevastaava Sirkka Nissi-Onnela.

Hoidettavalla on mahdollisuus saada kunnan kotisairaanhoidon palveluja.

Perhehoito on oman kodin ja tehostetun palveluasumisen välimuoto. Perhehoito sopii henkilölle, jolla on lievä tai keskivaikea muistisairaus eikä hänellä ole merkittävää häiriökäyttäytymistä.

MATTI KOSKENRANTA

Familjevård av äldreplaneras i Tornio

De första stegen tas i Finland för familjevård av äldre. I denna stund finns det knappt 60 familjevårdshem i landet, med sammanlagt något under hundra äldreboende i dem. I Lappland finns det ännu inte ett enda familjevårdshem, men i flera kommuner, däribland i Tornio, vill man nu starta upp verksamheten. Familjevården är en mellanform till boende i eget hem eller serviceboende.

Kemi-Tornio ammattikorkeakoulun geronomiopiskelijät Hannu Alajärvi ja Pauliina Pajulampi tekevät opinnäytetyötä ikäihmisten perhehoidosta.

*Haa-paranta - Tornio Jorfo -lehti
Toukokuu 2013*

Päivitetty 7.5.2013 15:21, julkaistu 7.5.2013 15:20

Ikääntyneiden perhehoito puheenaiheena Torniossa

Kuva: Tuntematon

[Lähetä palautetta toimittajalle](#)

Ikääntyneiden perhehoito tarjoaa perustarpeista huolehtimisen ohella seuraa yksinäisille vanhuksille.

Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun geronomiopiskelijat ovat opinnäytetyönään järjestäneet keskustelutilaisuuden ikääntyneiden perhehoidosta. Keskusteluaiheina on muun muassa ikääntyneiden perhehoidon tarve ja sen käyttöön saaminen Länsi-Pohjan kunnissa. Tapahtuma järjestetään Torniossa Aineen taidemuseon auditoriossa tiistaina 7. toukokuuta, ja tilaisuus on kaikille avoin.

– Perhehoidossa haetaan inhimillistä ja kodinomaista perhe-elämää ikääntyneille. Se soveltuu erittäin hyvin muistisairaille tai yksinäisille ikäihmisille, joilla toimintakykyä riittää, kertoo opinnäytetyötä tekevä geronomiopiskelija Merja Simoska.

– Perhehoitajaksi päästäkseen ei tarvitse aiempaa hoitotaustaa.

Perhehoito on ensisijaisesti tarkoitettu sellaisille vanhuksille, jotka eivät pärjää kotonaan kotihoidonkaan avulla. Perhekoti on vaihtoehto silloin, kun laitoshoido ei vielä ole aiheellista tai omaishoido mahdollista. Sosiaalihoitolain mukaan perhehoidon tarjoaminen on kunnan vastuulla. Hoito tapahtuu yksityisen perheen kodissa, ja kunta korvaa perhehoidon. Asuminen perhekodissa voi olla pysyvää tai lyhytaikaista.

– Perhehoito ei kuitenkaan sovellu erittäin sairaille, Simoska tähdentää.

Simoskan lisäksi opinnäytetyönä keskustelua ovat tekemässä opiskelijat Pauliina Pajulampi sekä Hannu Alajärvi. Nämä tulevat vanhustyön asiantuntijat ovat puhujina tilaisuudessa. Opinnäytetyö on toteutettu osana IKÄEHYTT –hanketta.

IKÄEHYT on hanke, jolla pyritään lisäämään tietoisuutta ja toimintavalmiutta ikääntyvien perhehoitoon. Kohderyhmänä ovat ikäihmisille suunnattujen palvelujen tuottajat. Lapin korkeakoulukonsernin opiskelijat ovat olleet aktiivisesti mukana hanketyössä myös työharjoittelun kautta.

Pia Mikkilä

Kirjoittaja on Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun viestinnän opiskelija.

Tulosta

[Tulosta sivu](#)[Sulje](#)

Päivitetty 7.5. 21:14, julkaistu 7.5. 21:12

Ikäihmisten perhehoito tekee tuloaan

Kiinnostus ikääntyneiden perhehoitoa kohtaan on pikkuhiljaa lisääntymässä.

– Kehittämishankkeita on vireillä eri puolilla Suomea, vahvistavat geronomiopiskelijät **Merja Simoska, Hannu Alajärvi ja Pauliina Pajulampi**, jotka esittelivät asiaa tiistaina Torniossa.

Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun kolmikko on tekemässä opinnäytetyötään ikääntyneiden perhehoidon tarpeesta Länsi-Pohjassa.

Pohjois-Suomessa ei ikääntyneiden perhehoitopaikkoja ole vielä yhtään. Koko maassa niitä on vajaat 60.

– Perhehoito ottaa vasta ensiaskeleitaan. Kokeilu on pisimmällä Kainuussa. Useat Lapin kunnat, kuten Posio, ovat olleet myös kiinnostuneita, kolmikko tähdensi.

Kokemukset ovat tähän mennessä pelkästään positiivisia. Ikäihmiset itse ovat pitäneet perhehoitoa todella hyvänä vaihtoehtona. He saavat perhekodissa seuraa ja virikkeitä, toisin kuin yksin asuessaan.

Lue lisää keskiviikon painetusta lehdestä

Sähköposti: ps.toimitus@pohjolansanomat.fi
 etunimi.sukunimi@pohjolansanomat.fi

Uutiset

Ikäihmisten perhehoito on tulossa

Pohjois-Suomi: Ei vielä yhtään ikääntyneiden perhehoitopaikkaa, mutta kiinnostusta on useissa kunnissa.

Juhani Hiltunen

Kiinnostus ikääntyneiden perhehoitoa kohtaan on pikkuhiljaa lisääntyneenä.

– Kehittämishankkeita on viireillä eri puolilla Suomea, vahvistavat geronomiopiskelijat **Merja Simoska, Hannu Alajärvi ja Pauliina Pajulampi**, jotka esittelivät asiaa tiistaina Torniossa. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun kolmikko on tekemässä opinnäytetyötään ikääntyneiden perhehoidon tarpeesta Länsi-Pohjassa.

POHJOIS-SUOMESSA ei ikääntyneiden perhehoitopaikkoja ole vielä yhtään. Koko maassa niitä on vajaa 60.
 – Perhehoito ottaa vas-

KATJUA LEHTO

Tornion perusturvajohtaja **Leena Karjalainen** (puhumassa) uskoo, että Lapin ensimmäinen ikäihmisten perhehoitopaikka aloittaa jo ensi vuonna.

ta ensiaskelaitaan. Kokeilu on pismimmalla Kainuussa. Useat Lapin kunnat, kuten Posio, ovat olleet myös

tiivisiä. Ikäihmiset itse ovat pitäneet perhehoitoa todella hyvänä vaihtoehtona. He saavat perhekodissa seuraa ja virikkeitä, toisin kuin yksin asuessaan.

– Perhehoito sopii erityisesti ikäihmiselle, jonka toimintakykyä heikentää muistin vaikuttava sairaus, iän tuoma hauraus tai turvallisuuden tunne, Pajulampi korostaa.

PERHEHOITAJAKSI voi ryhtyä henkilö, joka on saanut ennakkovalmennuksen ja jolla on vaadittavat valmiudet ja puutteet perhehoitajan tehtävään. Perhehoitajalta ei vaadita alkaisempaa hoitoalan koulutusta. Hän antaa hoitoa omassa kodissaan. Perhehoitaja tekee tiivistä

Mikä

Perhehoito

On turvallista ja yksilöllistä matalan kynnyksen hoivaa ja huolenpitoa.

On hyvä ratkaisu, kun eläminen omassa kodissa ja tuntuu turvattomalta ja yksinäiseltä, mutta laitoshoido ei ole vielä tarpeen.

Lyhykestoisena perhehoito voi tarjota omaishoidon lakisäätösten lommapäivien lomitusta.
www.perhehoitofitto.fi

yhteistyötä kunnan kotihoidon kanssa. Perhehoito on sosiaalihuoltolain mukaista sosiaalipalvelua ja sen jär-

jestäminen on kunnan tehtävä. Kunnille se on taloudellisesti laitoshoitoa edullisempi vaihtoehto.

TORNION perusturvajohtaja **Leena Karjalaisen** mukaan asia on vielä uusi, eikä sitä tunneta kovin hyvin.

– Se on kuitenkin varsin kin pienissä kunnissa hyvää mahdollisuus. Oramme asiantuntemme viemään sitä Torniossakin eteenpäin.

Karjalaisen mukaan ihanteellista olisi, jos toiminta lähtisi liikkeelle seudullisen ikääntyneiden perhekodin muodossa.

– Toivon ja uskon, että ensimmäinen perhekoti Lapissa aloittaa jo ensi vuonna. Tämä on ehdottomasti tulevaisuuden hoitomuoto,

Opinnäytetyönä tietoa ikääntyneiden perhehoidosta Länsi-Pohjan kuntiin

HANNU ALAJÄRVI, PAULIINA PAJULAMPI & MERJA SIMOSKA

Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun kolme geronomiopiskelijää kiertävät Länsi-Pohjan kunnissa tuomassa tietoa perhehoidosta. Perhehoitoa on ollut Suomessa vuosia, mutta pohjoisen kunnissa ollaan vasta nyt luomassa pohjaa perhehoidolle. Perhehoito on hoitomuotona inhimillinen verrattuna laitoshoitoon.

Ikääntyneiden perhehoito

Perhehoito on ikääntyneen henkilön hoitamista tai muun ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä kodin ulkopuolella yksityiskodissa. Perhekoti on kunnan hyväksymä yksityinen koti ja samalla inhimillinen hoitomuoto verrattuna laitoshoitoon. Hoitomuoto mahdollistaa ikääntyneelle perheenomaiset olot perheenjäsenenä, läheisiä ihmissuhteita sekä edistää hänen perusturvallisuuttaan. Perhehoitajaksi ryhtyminen ei vaadi hoitoalan koulutusta. Ennakovalmennus, joka toimii perhehoitajaksi ryhtyvän henkilökohtaisena prosessina, on tärkeä osa tehtävään valmistautumista.

Perhehoitoa on ollut Suomessa vuosia sekä lasten ja nuorten, vammaisten että ikääntyneiden hoitomuotona. Pohjoisessa ikääntyneiden perhehoitoa on Kainuussa ja nyt kiinnostus asiaan on herännyt myös Lapin kunnissa. Ajatus opinnäytetyöhön vahvistui perhehoitajakouluttaja koulutuksen myötä, jonka järjesti Perhehoitoliitto ry. Huomasimme selkeän puutteen Länsi-Pohjan kuntien osalta ja yhteistyökumppaniemme kanssa opinnäytetyön aihe alkoi selkiytyä.

GERONOMIOPISKELIJAT TIEDON TUOJINA

Järjestämme keskustelutilaisuuksia kuntapäätäjille sekä kuntalaisille, joissa esittelemme aihetta yhteistyössä Omaishoitajat ja Läheiset ry:n Pohjois-Suomen ja Koillismaan aluevastaavan Sirkka Nissi-Onnelan kanssa. Hän tuo omaishoitajien näkökulman aiheeseen. Käymme kertomassa perhehoidosta myös alueen omaishoitajille muun muassa omaishoitajien virkistyspäivässä sekä heille suunnatulla leirillä. Teemme yhteistyötä Perhehoitoliitto ry:n kanssa, josta saamme tilaisuuksissa jaettavan materiaalin.

Ikääntyneiden perhehoito herättää paljon ajatuksia.

Geronomikoulutuksen myötä olemme tutustuneet omaishoitajiin. Olemme havainneet heidän väsymyksensä sekä sen, etteivät he käytä mahdollisuutta pitää lakisääteisiä vapaitaan. Keskustelujen myötä huomasimme perhehoidon vastaan omaishoitajien lyhytaikaisen hoidon tarpeisiin erinomaisesti. Koemme, että perhehoito olisi mahdollista aloittaa järjestämällä alkuun lyhytaikaista hoitoa sitä tarvitseville ikääntyneille siirtyen mahdollisuuksien mukaan pitkäaikaisen hoidon tarjoajaksi.

IKÄÄNTYNEIDEN PERHEHOITO

- Perheenjäsenenä yksityisessä kodissa
- Tarvittavat tukipalvelut
- Lyhyt- tai pitkäkestoinen
- Perhehoitajan valmennus ja tehtävään soveltuvuus
- Soveltuu mm. muistisairaille, sairaalasta kotiutuville sekä omaishoidettavien intervallipaikaksi
- Lakisääteinen kuntien järjestämä hoitomuoto
- Kunnan järjestämä perhehoitajan työsuojelu ja tuki

Jatkossa toivomme, että kunnat heräisivät huomaamaan ikääntyneiden perhehoidon hyödyt ja lähtisivät laatimaan yhtenäiset toimintaohjeet Länsi-Pohjan kuntiin. Toimintaohjeissa määritellään muun muassa perhehoitajan palkkiot, kunnan kanssa tehtävä yhteistyö, yhteistyötahot sekä kaikki käytäntöön liittyvät toimenpiteet. Toimintaohjeilla varmistetaan, että perhehoito on laadukasta ja turvallista ikääntyneelle sekä turvataan perhehoitajan työssä jaksaminen. Yhtenäisillä toimintaohjeilla mahdollistetaan myös seutukunnallinen yhteistyö. Realistisena ajatuksena näemme yhteistyön mahdollisuudet myös yli valtakunnan rajan.

Perhehoito voisi olla hyvä juttu.

Kiinnostus on, ollaan lähtötilineissä.
– Kunnan päättäjät

Siirtää tai jopa estää tehostettuun tai laitoshiin joutumista.
– Kunnan päättäjät

YHTEYSHENKILÖ

Eija Jumisko & Riitta Kettunen
Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu
puh.vaihde 010 383 50
eija.jumisko(at)tokem.fi.

www.perhehoitoliitto.fi

omat

Perjantai 18. lokakuuta 2013

Toimitus: ps.toimitus@pohjoisansanommat.fi
Uutispäivystys: 010 665 6276

Ikäihmistien perhehoito tekee tuloa Meri-Lappiin

Hoivaa: Perhehoito soveltuu muistisairaille vanhuksille, jotka tuntevat turvattomuutta

Jyri-Jussi Rekinen

Ikäihmistien perhehoito tekee hyvää vauhtia tuloaan Meri-Lappiin. Tällä hetkellä sitä pohditaan ammattilaispiireissä, jotka puolestaan pitävät ajantasalla kuntien päättäjät.

– Se on ikäihmistien hoivaa ja huolenpitoa tavallisessa perheessä, projektityöntekijä **Raija Leinonen** Perhehoitoliitosta selittää.

Toiminnan takana on vanhustalovelaki, jossa korostetaan kotiin annettavia vanhustalovelkuja.

Työ on uutta Suomessa. Perhehoitoa järjestetään vasta Kainuussa, Savossa, Keski-Suomessa ja Varsinais-Suomessa. Perhehoitossa on Suomessa 300 vanhusta.

– Kunnille on kertynyt säästöjä uusien palvelukäytösten rakentamisesta. Ikäihmistien terveyskeskuskäynnit ovat vähentyneet ja yleinen hyvinvointi on parantunut, Leinonen luettelee.

HOIDON järjestää ja sitä valvoo kunta. Hoito on ympärivuorokautista. Se voi olla myös osapäiväistä.

Perheessä voi olla neljä hoidettavaa vanhusta kerrallaan, jos perhe on käynyt valmennuskurssin.

– Jos perheessä on kaksi perhehoitajaa ja toisella soveltuva koulutus esimerkiksi lähihoitajaksi, hoidettavia voi olla seitsemän, kehittämispäällikkö **Marija Kuukanen** Perhehoitoliitosta sanoo.

Kodin tunne ja perheen arkeen osallistuminen voivat olla ikäihmistien elämäntilannetta parantavia seikkoja. Li-

Terveysalan ammattilaiset saivat tietoa perhehoitosta Kemissä. Heillä on kaulassaan lappuja erilaisista elämän asioista, joiden katoamisesta muistisairaat kärsivät. Perhehoitoliiton Raija Leinonen (oik.) koordinoi tilaisuutta.

säksi pysyvät ihmissuhteet voivat tuoda turvallisuuden tunnetta.

– Perhehoitajat saattavat tehdä yhteistyötä kunnan kotisairaanhoidon kanssa, Leinonen tietää.

KEMISSÄ ja Torniossa seniorien perhehoitoon suhtautaan myönteisesti.

– Näemme sen hyvänä vaihtoehtona muille palveluille, vs. vanhus- ja vammaispalvelujohtaja **Riitta Nahkiasoja** Kemistä kertoo.

Hän tuumii, että kunnat voisivat järjestää kotihoitopalvelun kuntien välisen yhteistyönä.

– Torniossa perhehoito voisi toimia myös omaishoitajien lomituksissa, Tornion kaupungin vanhustalovelu-neuvoja **Anne-Maarit Mörsäri** arvioi.

– Turvattomuuden tunne vanhuksen omassa kodissa on suurin syy, miksi vanhus olisi perhehoitossa. Myös kotihoito saatetaan kokea riittämättömäksi, Tornion kaupungin kotihoidon sairaanhoitotiimin vastaava **Liasa Hyry** tietää.

UTSJOELLA vanhusten saamenkielinen perhehoito aloitti lokakuun alussa.

– Muutaman viikon koke-

muksen perusteella puuha lähti hyvin käyntiin. Meillä on hoidossa muistisairaita vanhuksia, avopalvelunohjaaja **Anu Puustinen** Utsjoen kunnasta sanoo.

Perhehoitoon sopiva perhe on kiinnostunut vanhuksasioista. Perheen täytyy myös hyväksyä, että kotiin tulee vieras ihminen.

Lisäksi kodin täytyy olla tarpeeksi tilava, jotta uudelle henkilölle on tilaa. Aivan pieniin koteihin vanhuksia ei voida sijoittaa.

– Perheessä voi olla lapsia ja kotieläimiä. Koko perheen täytyy kuitenkin hyväksyä ajatus, Mörsäri kertoo.

Mikä?

Perhehoito

Kunta järjestää perheille ennakkovalmennuksen. Perhehoitajan palkkio on jatkuvassa perhehoitossa 800–1200 euroa/hlö/kk ja lyhytaikaisessa perhehoitossa 40–70 euroa/hlö/vrk. Kulukorvaus on vastaavasti 500–700 euroa/hlö/kk ja 20–30 euroa/hlö/vrk. Kunta peri ikäihmistä maksun, joka vertautuu laitoshoidonmaksuun. www.perhehoitoliitto.fi.

Perhehoito mahdollistaa ikäihmisille yksilöllisen huolenpidon

Kemi

Arja Pekkala

Perhehoitoliitto järjesti äskettäin Kemissä ikäihmisten perhehoidon kouluttajakoulutuksen, johon osallistui yksitoista henkilöä Kemi-Torniossa, Oulaisista, Ivalosta, Utsjoelta ja Rovaniemeltä. Lakisääteinen ennakkovalmennus alkoi viime vuoden tammikuussa.

Suomessa on tällä hetkellä 60 perhehoitokotia, joissa on hoidossa noin 300 ikäihmistä. Ensimmäinen saamenkielinen perhehoitaja toimii Utsjoella.

–Perhehoito on joustava ja räätälöity palvelu erilaisiin hoivatarpeisiin. Ikäihmisen hoiva ja huolenpito tapahtuu perhehoitajan kodissa. Perhehoidon tavoitteena on myös tukea ikäihmisten läheisyyttä, projektityöntekijä **Raija Leinonen** kertoo.

–Hoitosuhde voi olla joko jatkuvaa tai lyhytaikaista. Se on hyvä vaihtoehto muun muassa silloin, kun ikäihminen tarvitsee tilapäistä hoivaa ja huolenpitoa, hän täsmentää.

Perhehoito sopii muun muassa ikäihmiselle, jonka toimintakyky on heikentynyt muistisairaudesta vuoksi.

Kemissä koulutettiin ensimmäiset lappilaiset perhehoitajat. Kaikkiaan Suomessa on 60 perhehoitajaa.

Perhehoitopaikka koetaan myös usein enemmän kylä- kuin hoitopaikaksi.

–Perhehoidon eduksi on todettu muun muassa asukkaiden elämänlaatu, mielialan ja ruokahalun paraneminen. Myös vaippamäärä on monella vähentynyt, koska hoitajalla on paremmin aikaa huolehtia asukkaan tarpeista, Perhehoitoliiton kehittämisspäällikkö **Maria Kuukkanen** listaa.

Lisäksi päivystyslääkärikäynnit ovat vähentyneet.

–Useat perhehoitoon sijoitetut eivät edes tarvitse ympärivuorokautista hoitoa, vaan enemmänkin turvaa.

Perhehoito osaksi kuntien palvelukonseptia

Perhehoidon järjestää ja sitä valvoo kunta, jolla perhehoitoon liittyvät hallinnolliset päätökset tulee olla tehtynä

ennen perhehoidon aloittamista.

Kunnan palveluvalikkoon kuuluessaan perhehoito tarjoaa hyvän vaihtoehdon muun muassa omaishoitajien lomituksiin.

Tällä hetkellä kunnat ovat asian tiimoilta eri tilanteissa. Lapin alueella Utsjoella ja Sodankylässä perhehoitoa saa, mutta Kemissä ja Torniossa ei vielä ole tehty hallinnollista

PERHEHOITO ON RÄÄTÄLÖITY PALVELU ERILAISIIIN HOIVATARPEISIIN.

Raija Leinonen

päättöstä asiasta.

Perhehoitajaksi haluava tekee aina toimeksiantosopimuksen kunnan kanssa. Sopimus sisältää muun muassa hoitopalkkion ja kulkorvauksen määrän, täydennyskoulutukset ja vapaat, sillä kunta järjestää ja valvoo perhehoitoa.

Perhehoitajat tekevät yleensä yhteistyötä kunnan kotihoidon kanssa. Kunta perii asiakasmaksun perhehoidossa olevalta.

–Kunnille perhehoito on erittäin taloudellinen vaihtoehto, Kuukkanen kertoo.

Perhehoitajalla voi olla neljä hoidettavaa kerrallaan. Jos perheessä on kaksi perhehoitajaa, joista toisella on soveltuva koulutus, hoidettavia voi olla seitsemän.

Tunne perhehoito -vanhusten perhehoidon pilatointi- ja juurruttamishanke kestää

ensi vuoden loppuun. Totuudesta vastaa perhehoidon asiantuntijajärjestö Perhehoitoliitto ry.

Hanketta rahoittaa Raha-automaattiyhdistys.

Oulunkaari esittää perhehoitoa jäsenkuntiin

Oulunkaaren kuntayhtymä esittää, että perhehoito lisätään yhdeksi ikäihmisten palvelumuodoksi kaikissa jäsenkunnissa.

Oulunkaari laatii jokaisen jäsenkunnan kanssa vuosittain järjestämissopimuksen, jossa määritellään Oulunkaaren järjestämien palveluiden sisältö ja talousarvio seuraavalle vuodelle. Kuntien valtuustot hyväksyvät järjestämissopimukset ennen vuoden vaihdetta.

–Perhehoidosta tulee yksi vaihtoehto asumispalveluihin. Tavoite on, että se olisi mahdollista ensi syksystä lähtien. Perhehoitoon pääsyyllä tulee omat kriteeristönsä aivan kuten muillekin palveluille. Ensin laaditaan siis kriteerit, ohjeet ja sovitaan palkkioista. Lisäksi perhehoitajiksi valitut perheet suorittavat valmennuksen, kertoo Oulunkaaren sosiaalijohtaja **Hilkka Karttunen**.